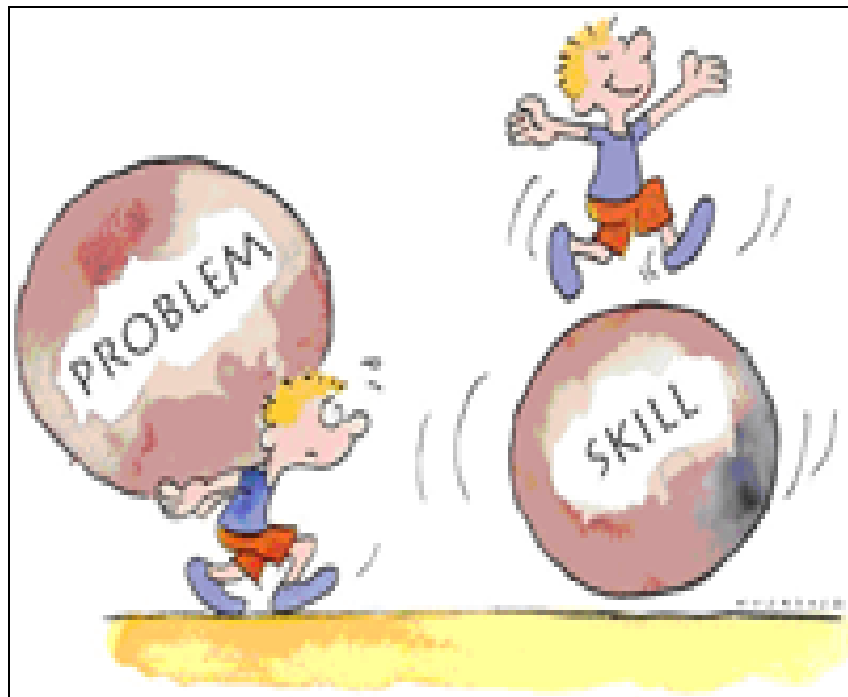

De 'oplossingsgerichte' Ambulant Begeleider

AB01SM06

Frieda Hoppen

Adres: Helmbloem 6, 3068 AC Rotterdam

Tel: 06-43783499

E-mail: frieda.hoppen@versatel.nl

Fontys Opleidingscentrum Speciale Onderwijszorg

Studentnummer: 2080472

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave.....	2
Samenvatting.....	4
Voorwoord	6
Inleiding	7
Hoofdstuk 1. Het belang van mijn onderzoek.....	8
1.1 Het belang op persoonlijk niveau	8
1.2 Het belang op teamniveau	9
1.3 Het belang op dienstniveau	9
Hoofdstuk 2. De gewenste opbrengst.....	11
2.1 Gewenste opbrengst op persoonlijk niveau.....	11
2.2 Gewenst opbrengst op teamniveau	11
2.3 Gewenste opbrengst op dienstniveau.....	11
Hoofdstuk 3. De onderzoeksvraag en de subvragen	12
Hoofdstuk 4. De context waarbinnen de onderzoeksvraag werd onderzocht.....	13
4.1 Context op persoonsniveau	13
4.2 Context op teamniveau.....	13
4.3 Context op dienstniveau.....	13
Hoofdstuk 5 . Het doel in het onderzoek.....	14
5.1 Doel in het onderzoek op persoonlijk niveau	14
5.2 Doel in het onderzoek op teamniveau.....	14
5.3 Doel in het onderzoek op dienstniveau	16
Hoofdstuk 6. Het doel van het onderzoek.....	17
6.1 Mijn aanleiding.....	17
6.2 Waar is het praktijkonderzoek nuttig voor?	17
Hoofdstuk 7. Het theoretisch kader	18
7.1 Wat is voor mijn onderzoek het theoretisch kader?.....	18
7.2. Oplossingsgericht begeleiden.....	18
7.2.1 Oplossingsgericht denken (Jackson & McKergow, 2002).....	18
7.2.2 Besproei de planten, niet het onkruid (Peacock, 2002)	19
7.2.3 Oplossingsgericht vragen (Bannink, 2007).....	20
7.2.4 Het spel der oplossingen (Berg & Steiner, 2004).....	21
7.2.5 Methode Kids' Skills (Furman, 2006)	22
Hoofdstuk 8. De methodiek	23
8.1 De methodiek.....	23
8.2 Hoe wordt de methodiek gebruikt?.....	23
8.3 Dataverzameling	24
8.4 Mijn beweegredenen voor deze methodiek.....	24
Hoofdstuk 9. Data analyse en resultaten	26
9.1 Data analyse	26
9.2 Resultaten.....	26
9.3 Betrouwbaarheid en validiteit.....	29

Hoofdstuk 10. Conclusies.....	30
10.1 Gewenste opbrengst op persoonlijk niveau.....	30
10.2 Gewenst opbrengst op teamniveau	31
10.3 Gewenste opbrengst op dienstniveau.....	32
Hoofdstuk 11. Evaluatie onderzoek	34
11.1 De grondhouding van de onderzoeker	34
11.2 Communicatie.....	34
11.3 De zes principes voor ethische reflectie op mijn praktijkonderzoek.....	35
Literatuurlijst	37
Bijlage 1. De zes gereedschappen voor de oplossing	39
Bijlage 2. De oplossingsgerichte methode Kids' Skills	40
Bijlage 3. De Posters 'Ik kan het!' en 'Mission Possible'	46
Bijlage 4. Uitnodiging voor het focusgroepgesprek	47
Bijlage 5. Reacties van collegae ambulant begeleiders op focusgroepverslag.....	48
Bijlage 6. Plan van aanpak.....	49
Bijlage 7. Informatie over een focusgroep gesprek	51
Bijlage 8. Oplossingsgerichte 'oren': EARS	53
Bijlage 9. De wondervraag	54
Bijlage 10. Schaalvragen.....	56
Bijlage 11. De stappendans	58

Samenvatting

In het kader van de Hoge Beroeps Onderwijs opleiding Master Special Education Needs, de éénjarige leerroute Ambulant Begeleider, die ik dit schooljaar gestart ben, heb ik een praktijkonderzoek uitgevoerd. Met als belangrijkste doel het verbeteren van mijn praktijksituatie.

In dit praktijkonderzoek heb ik een actieonderzoek uitgevoerd. Een actieonderzoek is bij uitstek geschikt voor professionals die in de praktijk werken en aspecten van hun eigen werk willen verbeteren (Harinck, 2008). Door middel van een focusgroep gesprek heb ik mijn collegae ambulant begeleiders van Horizon in gesprek gebracht om hun praktijkervaringen met oplossingsgericht begeleiden met elkaar te delen. Daarnaast heb ik een literatuurstudie gedaan naar het oplossingsgericht begeleiden.

Deze praktijkervaringen en de theoretisch achtergrond met betrekking tot oplossingsgericht begeleiden hebben ertoe geleid dat ik zelf in mijn werkveld handvatten met betrekking tot oplossingsgericht begeleiden ben gaan uitproberen / toepassen. Een actieonderzoek is onderzoek dat gericht is op het eigen handelen van de professional en de situatie waarin dat handelen plaats vindt (Ponte, 2002). Deze praktijkervaringen hebben ertoe geleid dat ik mijn handelingsrepertoire van ambulant begeleider verder heb kunnen uitbreiden met tools vanuit het oplossingsgericht begeleiden.

Een praktijkonderzoek is een onderzoek dat plaats vindt in de praktijk en voor die praktijk (Oost, 2006). Dit praktijkonderzoek is een onderzoek geweest in mijn werkveld de Ambulante Onderwijs Dienst van Horizon. De kennis die het praktijkonderzoek oplevert, dient in de eerste plaats te leiden tot kwaliteitsverbetering van een praktijksituatie (Harinck, 2008). Door dit praktijkonderzoek heb ik de ervaringen van collegae ambulant begeleiders van Horizon met betrekking tot oplossingsgericht begeleiden in mijn begeleiding van leerlingen, ouders en leerkrachten / docenten mee kunnen nemen. Zodat mijn eigen handelingsrepertoire zich verder heeft kunnen ontwikkelen / uitbreiden met tools vanuit het oplossingsgericht begeleiden.

Daarnaast zijn mijn collegae ambulant begeleiders van Horizon met elkaar in gesprek gegaan en hebben praktijkervaringen over het oplossingsgericht begeleiden uitgewisseld / gedeeld.

Tevens zijn er aanbevelingen door mijn collegae ambulant begeleiders van Horizon naar voren gebracht naar de Ambulante Onderwijs Dienst op welke manier het oplossingsgericht begeleiden aan de ambulante begeleiders aan te kunnen bieden, zodat de ambulant begeleiders van Horizon het oplossingsgericht begeleiden in hun werk kunnen inzetten.

Voorwoord

Dit onderzoek was niet mogelijk geweest zonder de medewerking van mijn sectormanager, mijn teamleider en zes collegae ambulant begeleiders.

Het samenwerken met Nicoline, Bianca, Claske, Ilona, Marina in de onderzoeksgroep, die mij regelmatig feedback hebben gegeven, heeft een belangrijke rol gespeeld in mijn onderzoek.

Mijn critical friend collega Els was voor mij zeer waardevol. Zij keek regelmatig over mijn schouders mee en heeft mij feedback gegeven op mijn opzet van het onderzoek en het onderzoeksverslag.

Ook heb ik veel gehad aan de begeleiding / ondersteuning van de onderzoekscoach Joep Willemsen en als tweede coach Ariëtte Riezebos - de Groot .

Als laatste wil ik mijn partner Frans Blokzeijl bedanken voor alle steun die ik heb gekregen.

Frieda Hoppen

Inleiding

Ik ben Frieda Hoppen en ik werk sinds schooljaar 2008 / 2009 als ambulant begeleider bij Horizon. Tijdens het eerste breedoverleg in september 2008, een bijeenkomst waar alle ambulant begeleiders bij elkaar komen, kwam het oplossingsgericht begeleiden naar voren. Ik was enorm nieuwsgierig naar deze, voor mij nieuwe manier van begeleiden.

In het kader van de Hoge Beroeps Onderwijs opleiding Master Special Education Needs, de éénjarige leerroute Ambulant Begeleider van deze opleiding die ik dit schooljaar gestart ben, heb ik het praktijkonderzoek: '*De oplossingsgerichte ambulant begeleider*' uitgevoerd.

Dit praktijkonderzoek heeft plaatsgevonden binnen de Ambulante Onderwijs Dienst van Horizon en binnen mijn werkveld van ambulant begeleider. Door dit praktijkonderzoek heb ik de ervaringen van collegae ambulant begeleiders van Horizon met betrekking tot oplossingsgericht begeleiden meegenomen in mijn begeleiding van leerlingen, ouders en leerkrachten / docenten. Tevens heb ik een literatuurstudie gedaan naar oplossingsgericht begeleiden. Ik heb tijdens dit onderzoek ook zelf praktijkervaringen met betrekking tot oplossingsgericht begeleiden opgedaan binnen mijn werkveld van ambulant begeleider. Zo heb ik mijn eigen handelingsrepertoire verder ontwikkeld en uitgebreid met tools vanuit het oplossingsgericht begeleiden. In dit onderzoek komt op deze manier de driehoek: theorie, praktijk en persoon samen.

Hoofdstuk 1. Het belang van mijn onderzoek

Het belang van mijn onderzoek wil ik hieronder vanuit drie perspectieven neerzetten. In paragraaf 1.1 op persoonlijk niveau, op teamniveau in paragraaf 1.2 en in paragraaf 1.3 op dienstniveau.

1.1 Het belang op persoonlijk niveau

Vorig schooljaar ben ik begonnen als ambulant begeleider bij Horizon. Het eerste breedoverleg, een bijeenkomst waar alle ambulant begeleiders bij elkaar komen, stond in het teken van het presenteren van het meesterstuk van de ambulant begeleiders, die de opleiding Ambulant Begeleider bij Fontys hadden gevolgd. Als een rode draad kwam steeds het thema oplossingsgericht begeleiden naar voren.

Ik was enorm nieuwsgierig naar deze manier van begeleiden. Deze manier van benaderen sprak mij enorm aan, omdat ik raakvlakken zie met *Positive Psychologie* en *Schitterend Organiseren* wat in mijn vorige opleiding Master Ecologisch Pedagogiek een belangrijk plaats innam en waar ik enorm door geraakt ben. Seligman (2002) meent dat *'het meest succesvolle leven en de diepste emotionele voldoening voortkomen uit het versterken en gebruiken van de karakteristieke competenties'* Schitterend Organiseren staat vooral voor *'vonken,' 'die dingen oppakken waar je goed in bent, die je energie opleveren'*. Met vonken wordt bedoeld *'die activiteiten die je doet met je hart, vanuit je passie waar je, je talenten ten volle kwijt kunt, die je energie opleveren, waar je alleen of samen met anderen warm voor loopt en eigenlijk niet meer mee kunt stoppen'* (Hoogendoorn, 2006).

Naar aanleiding van de presentaties ben ik in gesprek gegaan met collegae ambulant begeleiders van Horizon die de opleiding ambulant begeleider bij Fontys hebben gevolgd. Ik ben daar zo enthousiast door geworden dat ik heb besloten om deze opleiding bij Fontys te gaan volgen. Ik wil meer weten van het oplossingsgericht begeleiden. Door dit praktijkonderzoek wil ik de ervaringen van collegae ambulant begeleiders van Horizon met betrekking tot oplossinggericht begeleiden meenemen in mijn begeleiding van leerlingen, ouders en leerkrachten / docenten. Zodat ik mijn eigen handelingsrepertoire verder kan ontwikkelen / uitbreiden met tools vanuit het oplossingsgericht begeleiden.

1.2 Het belang op teamniveau

Tijdens de gesprekken die ik met mijn collegae ambulant begeleiders van Horizon heb gevoerd over oplossingsgericht begeleiden kwam steeds een centraal thema naar voren. Mijn collegae ambulant begeleiders van Horizon misten uitwisseling van praktijkervaringen met elkaar over het oplossingsgericht begeleiden. Mijn collegae ambulant begeleiders van Horizon vroegen zich af *'wat zijn de ervaringen van mijn collegae ambulant begeleiders met het oplossingsgericht begeleiden'*. Door dit praktijkonderzoek wil ik mijn collegae ambulant begeleiders van Horizon in gesprek met elkaar brengen, zodat ze met elkaar ervaringen kunnen uitwisselen. Door deze uitwisseling op het gebied van oplossingsgericht begeleiden kunnen wij (mijn collegae ambulant begeleiders en ik) van elkaars ervaringen leren. Het leren van en met elkaar staat voor mij in dit uitgangspunt centraal.

1.3 Het belang op dienstniveau

De Ambulante Onderwijs Dienst van Horizon heeft als taak er toe bij te dragen dat leerlingen, met een onder cluster vier vallende onderwijsbelemmering, zich in het reguliere Primair Onderwijs en Voortgezet Onderwijs en in het Middelbaar Beroeps Onderwijs kunnen handhaven. En een onderwijsaanbod krijgen dat zodanig georganiseerd en ingericht is dat zij dezelfde kansen krijgen als leerlingen zonder deze belemmering (Horizon, 2006). De Ambulante Onderwijs Begeleiding Dienst van Horizon biedt, aan leerlingen met onderwijsbelemmeringen door gedragsstoornissen en / of psychiatrische stoornissen en aan scholen die voor deze leerlingen het onderwijs verzorgen, ondersteuning. De ondersteuning aan scholen en leerlingen richt zich op het weer op weg helpen van jongeren die zijn vastgelopen in het onderwijs of die door hun onderwijsbelemmering het risico lopen vast te lopen. De ambulant begeleider ondersteunt ook desgevraagd ouders / verzorgers van genoemde leerlingen bij hun taak om een succesvolle onderwijs carrière te bewerkstelligen. Daarbij is het van belang dat de ambulant begeleider een transparant, vraaggestuurd en kwalitatief aanbod levert, waarvan scholen, leerlingen en ouders graag gebruik maken omdat kundig en passend begeleiding gegeven wordt (Horizon, 2004). Door dit praktijkonderzoek wil ik vanuit de ervaringen van collegae ambulant begeleiders van Horizon op het gebied van oplossingsgericht begeleiden bekijken of deze manier van begeleiden een aanvulling kan zijn voor de Ambulante Onderwijs Dienst van Horizon. Door het in kaart brengen

van oplossingsgerichte handvatten / tools die de Ambulante Onderwijs Dienst van Horizon inzetten.

Hoofdstuk 2. De gewenste opbrengst

In dit hoofdstuk beschrijf ik wat ik door dit praktijkonderzoek wil bereiken vanuit de drie niveaus van hoofdstuk 1. In paragraaf 2.1 beschrijf ik wat op persoonlijk niveau wil bereiken, op teamniveau in paragraaf 2.2 en in paragraaf 2.3 op dienstniveau wil bereiken.

2.1 Gewenste opbrengst op persoonlijk niveau

Mijn eigen handelingsrepertoire heb ik verder ontwikkeld / uitgebreid met tools vanuit het oplossingsgericht begeleiden. De handvatten / tools vanuit het oplossingsgericht begeleiden komen voort uit het bestuderen van de literatuur over oplossingsgericht begeleiden en vanuit de praktijkervaringen die mijn collegae ambulante begeleiders met het oplossingsgericht begeleiden hebben opgedaan.

2.2 Gewenste opbrengst op teamniveau

Mijn collegae ambulante begeleiders van Horizon gaan / zijn in gesprek met elkaar over hun praktijkervaringen met betrekking tot het oplossingsgericht begeleiden. Mijn collegae ambulante begeleiders van Horizon wisselen met elkaar deze ervaringen uit. Het leren van en met elkaar staat centraal. Door met elkaar praktijkervaringen over het oplossingsgericht begeleiden uit te wisselen krijgen mijn collegae ambulante begeleiders van elkaar te horen hoe iedereen met het oplossingsgericht begeleiden in de praktijk bezig is. Het uitwisselen van praktijkverhalen over oplossingsgericht begeleiden maakt dat mijn collegae ambulante begeleiders zicht krijgen over meerdere / verschillende mogelijkheden, waardoor ze andere / nieuwe oplossingsgerichte methodieken van elkaar horen om leerlingen, ouders en leerkrachten te kunnen begeleiden / ondersteunen.

2.3 Gewenste opbrengst op dienstniveau

De Ambulante Onderwijs Dienst van Horizon heeft zicht op twee mogelijkheden om de ambulante begeleiders van Horizon te ondersteunen om het oplossingsgericht begeleiden als onderdeel van het handelingsrepertoire van de ambulante begeleiders van Horizon aan te bieden en te onderhouden.

Hoofdstuk 3. De onderzoeksvraag en de subvragen

In paragraaf 3.1 beschrijf ik mijn onderzoeksvraag en in paragraaf 3.2 heb ik mijn subvragen (focusgroep vragen) neergezet.

3.1 Mijn onderzoeksvraag

Welke praktijkervaringen (handvatten / tools) hebben mijn zes collega ambulant begeleiders van Horizon met betrekking tot het oplossingsgericht begeleiden in hun werkveld en op welke wijze kan ik zelf deze praktijkervaringen (handvatten / tools) inzetten in mijn werkveld als ambulant begeleider?

3.2 De subvragen

De vragen die gesteld zijn tijdens het focusgroep gesprek zijn:

- Op welke manier ben je met het gedachtegoed van oplossinggericht begeleiden in aanraking gekomen?
- Wat is voor jou de kern van oplossingsgericht begeleiden?
- Wanneer pas je oplossingsgericht begeleiden toe?
- Wat had jij nodig om het oplossingsgericht begeleiden je eigen te maken?
- Hoe gebruik je oplossingsgericht begeleiden in je werk?
- Welke ervaring op het gebied van oplossingsgericht begeleiden zou je met ons willen delen?

Hoofdstuk 4. De context waarbinnen de onderzoeksvraag werd onderzocht

In paragraaf 4.1 beschrijf ik de context op persoonlijk niveau, op teamniveau in paragraaf 4.2 en in paragraaf 4.3 op dienstniveau.

4.1 Context op persoonsniveau

Vorig schooljaar ben ik begonnen als ambulant begeleider bij Horizon. Tijdens het eerste breedoverleg, een bijeenkomst waar alle ambulant begeleiders bij elkaar komen, kwam het oplossingsgericht begeleiden naar voren. Ik was enorm nieuwsgierig naar deze manier van begeleiden. Naar aanleiding van de presentaties ben ik in gesprek gegaan met collegae ambulant begeleiders van Horizon die de opleiding Ambulant Begeleider bij Fontys gevolgd hebben. Ik ben daar zo enthousiast door geworden dat ik heb besloten om deze opleiding bij Fontys te gaan volgen. Ik wil meer weten van het oplossingsgericht begeleiden.

4.2 Context op teamniveau

Vorig schooljaar hebben zeventien ambulant begeleiders van Horizon verspreid over drie locaties de opleiding ambulant begeleider bij Fontys gevolgd. Centraal stond het oplossingsgericht begeleiden. Deze ambulant begeleiders zijn aan de slag gegaan met oplossingsgericht begeleiden, maar uitwisseling van ervaringen vindt weinig plaats. Iedereen is op zijn manier bezig en collegae ambulant begeleiders van Horizon geven aan dat met elkaar ervaringen uitwisselen wenselijk zou zijn.

4.3 Context op dienstniveau

De Ambulante Onderwijs Dienst van Horizon heeft weinig zicht op welke manier ze het oplossingsgericht begeleiden aan kunnen bieden aan de ambulante begeleiders van Horizon.

Hoofdstuk 5 . Het doel *in* het onderzoek

In dit hoofdstuk beschrijf ik het doel *in* het onderzoek. Wat wil ik precies te weten komen. In paragraaf 5.1 op persoonlijk niveau, op teamniveau in paragraaf 5.2 en in paragraaf 5.3 op dienstniveau.

5.1 Doel in het onderzoek op persoonlijk niveau

Op persoonlijk niveau wil ik inzicht krijgen op welke manier ik het oplossingsgericht begeleiden kan inzetten in mijn werk als ambulant begeleider. Ik wil inzicht krijgen op welke manier ik het oplossingsgericht begeleiden kan toepassen in mijn begeleiding van leerlingen, ouders en leerkrachten / docenten.

Ik ben tevreden

- Wanneer ik kan aansluiten bij de ondersteuningsbehoefte van de leerling, de leerkracht / docent en ouders door gebruik te kunnen maken van twee handvatten van oplossingsgericht begeleiden. De handvatten / tools vanuit het oplossingsgericht begeleiden komen voort uit het bestuderen van de literatuur over oplossingsgericht begeleiden en vanuit de praktijkervaringen die mijn collegae ambulant begeleiders met het oplossingsgericht begeleiden hebben opgedaan.
- Wanneer ik mensen (leerlingen, leerkracht / docenten en ouders) kan begeleiden en ondersteunen vanuit twee uitgangspunten van oplossingsgericht begeleiden. De uitgangspunten van oplossingsgericht begeleiden komen voort uit het bestuderen van de literatuur over oplossingsgericht begeleiden en vanuit de praktijkervaringen die mijn collegae ambulant begeleiders met het oplossingsgericht begeleiden hebben opgedaan.

5.2 Doel in het onderzoek op teamniveau

Mijn centrale vraagstelling op teamniveau is dat ik te weten wil komen / ik wil inzicht krijgen op welke manier mijn zes collegae ambulant begeleiders van Horizon het oplossingsgericht begeleiden in hun werk als ambulant begeleider inzetten.

Ik ben tevreden wanneer een groep van zes collegae ambulant begeleiders van Horizon met elkaar praktijkervaringen hebben uitgewisseld tijdens een focusgroep gesprek over het oplossingsgericht begeleiden binnen hun werkveld. Tevens hoop ik dat deze ervaring er toe zal leiden dat mijn collegae ambulant begeleiders ook over andere onderwerpen met elkaar door middel van een focusgroep gesprek van gedachten zullen wisselen.

5.3 Doel in het onderzoek op dienstniveau

Op dienstniveau wil ik zicht krijgen op welke handvatten de Ambulante Onderwijs Dienst van Horizon aan ambulant begeleiders zou kunnen aanbieden om inzicht te krijgen op welke manier ambulant begeleiders het oplossingsgericht begeleiden in hun werk kunnen inzetten.

Ik ben tevreden wanneer ik samen met mijn zes collegae ambulant begeleiders van het focusgroep gesprek twee aanbevelingen kan doen naar mijn sectormanager en teamleider om het oplossingsgericht begeleiden in te kunnen zetten in hun werkveld.

Hoofdstuk 6. Het doel van het onderzoek

In dit hoofdstuk beschrijf ik het doel van het onderzoek. In paragraaf 6.1 beschrijf ik mijn aanleiding / de reden waarom het onderzoek plaats heeft gevonden. Waar het nuttig voor is beschrijf ik in paragraaf 6.2.

6.1 Mijn aanleiding

In 2008 ben ik gestart met mijn baan als ambulant begeleider bij Horizon. Door de presentatie van collegae ambulant begeleiders van Horizon tijdens het eerste breed overleg in september 2008 ben ik nieuwsgierig geworden naar het oplossingsgericht begeleiden. Tijdens de gesprekken die ik daarna met collegae ambulant begeleiders van Horizon over het oplossingsgericht begeleiden heb gehouden, kwam naar voren dat mijn collegae ambulant begeleiders van Horizon met elkaar ervaringen zouden willen uitwisselen. Deze twee componenten zijn de aanleiding / de reden geweest waarom ik dit onderzoek heb willen uitvoeren.

6.2 Waar is het praktijkonderzoek nuttig voor?

Voor mijn persoonlijke ontwikkeling: door ervaringsverhalen van mijn collegae ambulant begeleiders van Horizon krijg ik inzicht op welke manier ik het oplossingsgericht begeleiden kan inzetten in mijn werk als ambulant begeleider.

Voor mijn team: door met elkaar ervaringen uit te wisselen horen collegae ambulant begeleiders van Horizon van elkaar op welke manier ze het oplossingsgericht begeleiden in hun werkveld hebben opgezet. Ze kunnen deze praktijkervaringen met elkaar delen en van elkaars praktijkverhalen / praktijkervaringen leren.

Voor de Ambulante Onderwijs Dienst van Horizon: de Ambulante Onderwijs Dienst van Horizon kan inzicht krijgen op twee manieren om aan ambulant begeleiders van Horizon het oplossingsgericht begeleiden aan te bieden zodat de ambulant begeleiders van Horizon het oplossingsgericht begeleiden in kunnen zetten in hun werk.

Hoofdstuk 7. Het theoretisch kader

Dit hoofdstuk bevat een theoretische verkenning in relatie tot mijn praktijkonderzoek.. In paragraaf 7.1 beschrijf ik wat voor mijn onderzoek een theoretisch kader is en in paragraaf 7.2 het theoretisch kader, namelijk de literatuur die ik bestudeerd over oplossingsgericht begeleiden. .

7.1 Wat is voor mijn onderzoek het theoretisch kader?

Om kennis te verkrijgen over het oplossingsgericht begeleiden heb ik niet alleen een focusgroep gesprek gevoerd met mijn collegae ambulant begeleiders van Horizon, maar ook literatuuronderzoek verricht. Het theoretisch kader rond mijn onderzoek is datgene wat de literatuur te bieden heeft met betrekking tot mijn praktijkonderwerp, namelijk het oplossingsgericht begeleiden. Om te onderzoeken hoe ik het oplossingsgericht begeleiden kan integreren in mijn begeleiding van leerlingen, ouders en leerkrachten / docenten heb ik me ook verdiept in literatuur over oplossingsgericht begeleiden. Het gaat om theorie die voor mij herkenbaar is en die aansluit bij mijn alledaags handelen.

7.2. Oplossingsgericht begeleiden

Ik beschrijf in deze paragraaf het theoretisch kader wat van belang is voor mijn praktijkonderzoek, namelijk het oplossingsgericht begeleiden. Daarvoor heb ik een aantal boeken bestudeerd en ik heb per boek kort aangegeven wat ik daarin relevant vind voor mijn onderzoek.

7.2.1 Oplossingsgericht denken (Jackson & McKergow, 2002)

In het boek '*Oplossingsgericht denken*' worden problemen als uitdagingen gezien. Het diagnosticeren van het probleem kan (grotendeels) achterwege blijven. Een belangrijk uitgangspunt in het boek '*Oplossingsgericht denken*' is dat analyse van de problemen niet nodig is om tot oplossingen te komen, analyse van oplossingen juist wel. De zes gereedschappen voor de oplossing; het Platform, de Perfecte toekomst, Pluspunten, Schaalverdeling, Bevestiging, Kleine stappen (zie bijlage 1) worden in dit boek uitgebreid besproken.

Relevant voor mijn onderzoek:

'De zes gereedschappen voor de oplossing' uit het boek hebben mij antwoord gegeven op mijn onderzoeksvraag *'op welke manier kan ik het oplossingsgericht begeleiden inzetten in mijn werk als ambulant begeleider'*. Ik heb deze zes gereedschappen uitgetoetst tijdens het begeleiden van leerlingen in mijn werkveld en op deze manier is mijn handelingsrepertoire met oplossingsgerichte handvatten uitgebreid.

7.2.2 Besproei de planten, niet het onkruid (Peacock, 2002)

Peacock zegt naar aanleiding van de titel van het boek *'Besproei de planten ... en niet het onkruid'*. *We zijn allemaal tuiniers. We hebben ervoor gekozen om de gewenste planten te besproeien, de zaden die we zaaiden ... en niet het onkruid. Richt je aandacht op datgene waarvan je wilt dat het toeneemt. Energie geven aan wat positief is en wat werkt'*. Dit is een uitgangspunt van oplossingsgericht werken wat mij enorm raakt. Kijken naar de mogelijkheden en krachten van de leerling, de ouders en de leerkracht / docent daar draait het volgens mij om. Vervolgens zegt hij in hoofdstuk drie *'Er is niet slecht één oplossing er zijn er duizenden. Wij nemen de beslissing niet. Samenwerking, je tempo aanpassen, het pad van de ander accepteren, versnelt vaak de reis. Ik heb de waarheid niet in pacht. Deze attitude stelt ons in staat ons open te stellen voor de waarheid van de ander en voor de oplossingen die deze misschien zelf kan ontdekken'*. Ook dit uitgangspunt wil ik meenemen in mijn begeleiding, de ander heeft al het antwoord in zich het is de kunst van mij als ambulant begeleider om de antwoorden bij de ander naar boven te krijgen.

Relevant voor mijn onderzoek:

In hoofdstuk 5 paragraaf 2 heb ik aangegeven dat ik onder andere tevreden ben met mijn onderzoek wanneer ik mensen (leerlingen, leerkracht / docenten en ouders) kan begeleiden en ondersteunen vanuit twee uitgangspunten van oplossingsgericht begeleiden. Het uitgangspunt *'Richt je aandacht op datgene waarvan je wilt dat het toeneemt. Energie geven aan wat positief is en wat werkt'* en het uitgangspunt *'Er is niet slecht één oplossing er zijn er duizenden. Wij nemen de beslissing niet. Deze attitude stelt ons in staat ons open te stellen voor de waarheid van de ander en voor de oplossingen die deze misschien zelf kan ontdekken'* zijn twee uitgangspunten die ik nu

meeneem in het begeleiden van leerlingen, ouders en leerkrachten. Op deze manier pas ik twee uitgangspunten van het oplossingsgericht begeleiden toe.

7.2.3 Oplossingsgericht vragen (Bannink, 2007)

De volgende zes uitgangspunten uit Bannink (2007) spraken mij enorm aan en neem ik nu mee in mijn begeleiding naar leerlingen, ouders en leerkrachten:

- Weerstand is geen bruikbaar begrip: benader een persoon vanuit een samenwerkingspositie en niet vanuit een positie van weerstand, macht en controle.
- Er is altijd sprake van samenwerking.
- Slechts een kleine verandering is nodig.
- De meeste personen zijn al in het bezit van de hulpbronnen die zij nodig hebben om te veranderen.
- De persoon definieert het behandeldoel.
- Er zijn veel manieren om naar een situatie te kijken, allen even juist.

In het boek wordt ook besproken hoe je de motivatie tot verandering al aan het begin van een gesprek kan inschatten door inzicht te hebben is dit een '*bezoeker*', '*klager*' of '*klant*'. De samenwerkingsrelatie is erg belangrijk voor de uitkomst van de gesprekken. Tevens staan in het boek in hoofdstuk tien 1001 oplossingsgerichte vragen. Oplossingsgerichte vragen vormen een groot deel van het gereedschap van de oplossingsgerichte professional.

Relevant voor mijn onderzoek

De zes uitgangspunten die mij in dit boek enorm aanspraken neem ik nu mee tijdens de begeleiding van leerlingen, ouders en leerkrachten. Op deze manier pas ik uitgangspunten van het oplossingsgericht begeleiden toe. Het boek heeft mij ook antwoord gegeven op mijn onderzoeksvraag '*op welke manier kan ik het oplossingsgericht begeleiden inzetten in mijn werk als ambulant begeleider*'. Ik gebruik oplossingsgerichte vragen uit het boek en ik probeer bij elk gesprek in te schatten hoe de samenwerkingsrelatie is en daarbij aan te sluiten.

7.2.4 Het spel der oplossingen (Berg & Steiner, 2004)

Vanuit de vraag *'hoe kan ik oplossingsgerichte technieken toepassen bij het begeleiden van kinderen'*, heb ik er voor gekozen om het boek *'Het spel der oplossingen'*, wat een van mijn collegae in het focusgroep gesprek genoemd heeft, te lezen. In het boek *'Het spel der oplossingen'* wordt het begeleidingsproces via oplossingsgerichte gespreksvoering bij jonge kinderen aangevuld met begeleidingscomponenten zoals; spelen, aanraken en bewegen. In mijn werk als ambulant begeleider ga ik regelmatig in gesprek met de leerlingen die ik begeleiding geef. Tijdens deze gesprekken zijn de oplossingsgerichte gesprekstechnieken, die in het boek *'Het spel der oplossingen'* besproken worden, technieken die ik kan inzetten. De combinatie van oplossingsgerichte gespreksvoering met oplossingsgerichte begeleidingstechnieken uit dit boek spreekt mij enorm aan, omdat het aansluit bij de wijze waarop jonge kinderen leren. De oplossingsgerichte begeleidingstechnieken uit het boek zijn opgebouwd uit de begeleidingscomponenten praten, spelen, aanraken en bewegen. Deze combinatie wil ik binnen mijn ambulante begeleiding inzetten. Als ambulant begeleider word ik geconfronteerd met leerlingen die soms min of meer gedwongen worden begeleiding te accepteren. Mijn eerste uitgangspunt is hoe krijg ik deze leerlingen gemotiveerd en tot een voor hen passende 'hulpvraag'. Berg & Steiner geven aan: *'Je gaat eerst aansluiten bij waar zij op dat moment zijn, zonder kritiek en zonder hen proberen te leren of te overtuigen om het anders te zien.'* *'Het spel der oplossingen'* maakt duidelijk dat juist de combinatie oplossingsgerichte gespreksvoering en spel aansluit bij de wijze waarop jonge kinderen leren en zich ontwikkelen. Door de combinatie van oplossingsgericht werken en oplossingsgerichte begeleidingstechnieken probeer ik aan te sluiten bij de behoefte van het jonge kind, namelijk praten, spelen aanraken en bewegen.

Relevantie voor mijn onderzoek

De begeleidingstechnieken uit het boek geven mijn antwoord op mijn onderzoeksvraag *'op welke manier kan ik het oplossingsgericht begeleiden inzetten in mijn werk als ambulant begeleider'*. Met handpoppen werken, werken met het construeren van verhalen, oplossingsgericht tekenen, oplossingsgerichte strips maken, interactief tekenen, krabbelspel, werken met spellen zoals krachthanden, zijn begeleidingstechnieken die mijn handelingsrepertoire hebben verreikt.

7.2.5 Methode Kids' Skills (Furman, 2006)

Kids' Skills, op speelse wijze vaardigheden ontwikkelen bij kinderen. Ook dit boek heeft een van mijn collegae genoemd tijdens het focusgroep gesprek. De methode Kids' Skills geeft een praktische benadering voor het oplossen van problemen waarmee kinderen geconfronteerd worden. Het uitgangspunt is dat iedereen wel een enkele vaardigheid mist of ergens beter in zou willen worden. Centraal staat: problemen kunnen worden opgevat als vaardigheden die nog ontwikkeld moeten worden. In vijftien eenvoudige stappen wordt duidelijk gemaakt hoe ik samen met de leerling problemen in vaardigheden kan omzetten. Het is een methode waarbij kinderen manieren kunnen vinden om hun problemen te overwinnen. Door Kids' Skills wil ik leren om samen met het kind te kijken naar wat het kind wil leren, welke vaardigheid het kind zelf wil ontwikkelen.

Relevant voor mijn onderzoek

De methode Kids Skills geeft mij een antwoord op de vraag *'op welke manier kan ik het oplossingsgericht begeleiden inzetten in mijn werk als ambulant begeleider'*. Door *'Kids' Skills'* in te zetten bij het omzetten van een probleem naar een vaardigheid, zodat leerlingen hun sterke punten en vaardigheden ontwikkelen die zij door hun problemen uit het oog hebben verloren. Met behulp van vijftien praktische stappen (zie bijlage 2) kan ik leerlingen werkbare en haalbare doelen voor zichzelf laten formuleren. Ze formuleren namelijk op deze manier hun eigen doelstelling en gaan vervolgens zelf actief aan de slag met het opbouwen van de te leren vaardigheid en het zoeken naar oplossingen. Als ambulant begeleider richt ik me zo op de kwaliteit van kinderen dat zij zelf manieren kunnen vinden om hun problemen te overwinnen. Om met de vijftien stappen te werken heb ik het Kids' Skill vaardighedenboek (Furman, 2009) aangeschaft waarin een leerling zelf aan de slag kan gaan om een vaardigheid die de leerling zelf heeft gekozen aan te leren. Tevens heb ik de poster 'Ik kan het!' (zie bijlage 3) aangeschaft die hierbij gebruikt kan worden. Daarnaast heb ik het werkboek Mission Possible (Furman & Beumer - Peeters, 2010) en de poster (zie bijlage 3) die daarbij hoort aangeschaft. Op deze manier kan ik leerlingen begeleiden in het leren een probleem om te zetten in een aan te leren vaardigheid.

Hoofdstuk 8. De methodiek

In paragraaf 8.1 zet ik neer welke methodiek ik heb gekozen. Hoe de methodiek gebruikt werd beschrijf ik in paragraaf 8.2. En in paragraaf 8.3 wat mijn beweegredenen zijn geweest.

8.1 De methodiek

Ik heb een actieonderzoek uitgevoerd. Een actieonderzoek is onderzoek dat gericht is op het eigen handelen en de situatie waarin dat handelen plaats vindt (Ponte, 2002). Voor dit onderzoek heb ik ervaringsverhalen van collegae ambulant begeleiders van Horizon gebruikt. Door het uitwisselen van praktijkverhalen / ervaringsverhalen heb ik mijn eigen praktijksituatie en die van mijn collegae ambulant begeleiders van Horizon verbeterd. Door het uitwisselen van ervaringen met betrekking tot het oplossingsgericht begeleiden krijgen mijn collegae ambulant begeleiders van Horizon en ik een breder beeld van hoe oplossingsgericht begeleiden in de praktijk inhoud en vorm gegeven kan worden. Actieonderzoek gebeurt meestal in dialoog met collegae (Harinck, 2008). Voor mijn praktijkonderzoek heb ik gekozen voor een focusgroep onderzoek waarbij mijn collegae ambulant begeleiders van Horizon met elkaar in gesprek zijn gegaan over ervaringen met betrekking tot oplossingsgericht begeleiden.

.

8.2 Hoe wordt de methodiek gebruikt?

Een focusgroep onderzoek is een groepsgesprek met meerdere personen onder leiding van een onderzoeker met als doel de kennis van de deelnemende personen te delen, om zo ervaringen uit te wisselen en daardoor informatie of een bepaald inzicht te verkrijgen (ICSB, 2006). Ik heb mijn collegae ambulant begeleiders van Horizon uitgenodigd om met elkaar ervaringen uit te wisselen over het oplossingsgericht begeleiden. De deelnemers aan een focusdiscussie worden uitgezocht vanwege hun verwantschap met het onderwerp van de discussie (Severeijns, 2006). Het is de bedoeling dat de deelnemers aan de focusgroep elkaar stimuleren, elkaar op ideeën brengen. Het gesprek gaat de diepte in, omdat men op elkaar regeert, door de sociale interactie (ICSB, 2006). Door het uitwisselen van praktijkervaringen met betrekking tot het oplossingsgericht begeleiden krijgen mijn collegae ambulant begeleiders van

Horizon en ik een ruimer beeld van hoe oplossingsgericht begeleiden in ons werkveld ingezet kan worden. Een focusgroep is een samengestelde groep, bestaande uit een aantal deelnemers, die een zorgvuldig geplande discussie voeren over hun ideeën, motieven, belangen en denkwijze omtrent een omschreven aandachtgebied (Tonkiss, 2004). In dit geval over praktijkervaringen met betrekking tot oplossingsgericht begeleiden. In een goed voorbereid groepsgeprek gaat de gesprekleider op zoek naar meningen van de deelnemers over een van te voren afgesproken onderwerp. Om die discussie te leiden wordt er gebruik gemaakt van een vragenlijst. Deze vragen heb ik van te voren opgesteld (zie hoofdstuk 3 paragraaf 3.2 de subvragen / focusgroep vragen). Van het gesprek wordt een verslag gemaakt of het gesprek wordt opgenomen en later uitgewerkt (Slocum, 2006). Ik heb het focusgroep gesprek met toestemming van de deelnemers (van te voren aangegeven) opgenomen op twee voice-recorders en op een video camera.

8.3 Dataverzameling

Ik heb één focusgroep gesprek gehouden. Het gesprek is gevoerd met zes collegae ambulant begeleiders van Horizon die zichzelf via een uitnodingsbrief (zie bijlage 4) hebben aangemeld. Ik heb ervoor gekozen om het gesprek zo natuurlijk mogelijk te laten verlopen. De vragen zijn allen aan de orde komen, maar de vragen hoefden niet in een lijstje te worden afgenomen. De vragenlijst en de volgorde moesten goed door de gespreksleider voorbereid zijn, maar tegelijk moesten ze flexibel genoeg blijven om in te kunnen spelen op het natuurlijk verloop van de focusgroep (Slocum, 2006). Het gevoerde gesprek is opgenomen door twee voice-recorders en een videorecorder. Bij de rapportage is uitgegaan van de oorspronkelijke bandopname als betrouwbare informatiebron (Severeijns, 2006).

8.4 Mijn beweegredenen voor deze methodiek

Ik wilde mijn collegae ambulant begeleiders van Horizon met elkaar in gesprek brengen, zodat ze hun praktijkervaringen over het onderwerp oplossingsgericht begeleiden met elkaar konden uitwisselen. Focusgroep gesprekken zijn zeer geschikt om ervaringen, beweegredenen, ideeën van deelnemers te achterhalen of te bepalen wat voor beeld de deelnemers over het onderwerp hebben (ICSB, 2006). Door van elkaar te horen waar

iedereen mee bezig is op het gebied van oplossingsgericht begeleiden, het met elkaar van gedachte wisselen over hun ideeën, denkwijze en aanpak op het gebied van oplossingsgericht begeleiden, ging het gesprek de diepte in. Je biedt de deelnemers de kans elkaar te bevragen en uitvoerig stil te staan bij de antwoorden (Slocum, 2006). Centraal stond van en met elkaar leren, het construeren. Dit gebeurde door het gesprek, door de sociale interactie. Op die manier kan er een levendig gesprek ontstaan en een maximale hoeveelheid informatie uitgewisseld worden (Severeijns, 2006). Een focusgroep gesprek is voor mij bij uitstek geschikt om mensen met elkaar in gesprek te brengen over een van te voren afgesproken onderwerp. Een focusgroep gesprek stelt de deelnemende individuen in staat om hun ervaringen met elkaar te delen (Slocum, 2006).

Hoofdstuk 9. Data analyse en resultaten

In dit hoofdstuk staan de data analyse en de resultaten van het focusgroep gesprek. In paragraaf 9.1 geef ik aan op welk manier ik de data analyse heb uitgewerkt. In paragraaf 9.2 staan de resultaten van het focusgroep gesprek. De manier waarop ik om ben gegaan met betrouwbaarheid en validiteit staat in paragraaf 9.3 beschreven.

9.1 Data analyse

Tijdens het beluisteren en bekijken van de opnames heb ik een verslag gemaakt van het gesprek (Slocum, 2006). De resultaten van het gesprek heb ik vanuit de vragen geanalyseerd. Severeijns (2008) geeft aan dat de resultaten van het focusgroep gesprek kunnen worden samengevat onder de vragen die werden besproken aan de hand van de vragenlijst. Bij het uitwerken van de resultaten kan zo een eenvoudige mogelijke analyse voor ogen worden gehouden. Slocum (2006) zegt hierover '*stel een rapport op van het focusgroep gesprek vraag per vraag*'. Vandaar dat ik heb gekozen voor het uitwerken van het focusgroep gesprek vanuit de vragen die ik heb gesteld. ICSB (2006) geeft aan dat elke rapportage van een focusgroep gesprek wordt afgesloten met een samenvatting waarin alle onderzoeksvragen beantwoord zijn.

9.2 Resultaten

Naar aanleiding van de vragen heb ik een samenvatting gemaakt van wat er door de deelnemers is gezegd.

Op welke manier ben je met het oplossingsgericht begeleiden in aanraking gekomen?

Twee mensen door middel van een tweedaagse cursus, twee mensen door middel van de Ambulante Begeleider opleiding bij Fontys, één iemand door middel van een Ambulant Begeleider opleiding in Utrecht, één iemand heeft vanuit haar vorige werk een opleiding oplossingsgericht begeleiden gekregen.

Wat is voor jou de kern van oplossingsgericht begeleiden?

De ander activeren, de ander aan het denken zetten, de ander blijft eigenaar van het probleem, van de situatie, de leerling zijn zelf de eigenaar, positief kijken, niet steeds de problemen benoemen, verantwoordelijkheid geven, verantwoordelijk zijn voor hun eigen

keuzes, leerlingen stimuleren supporters te zoeken, door te vragen hoe ga je het aanpakken en wie zou je daarbij kunnen supporten, het woord supporten zorgt ook dat het kind makkelijker ondersteuning accepteert, het geeft een hele andere lading dan het woord helpen, het wordt op deze manier meer hun eigen ding, hun eigen aanpak, ze worden zo veel actiever, je maakt de ander bewust van hun kwaliteiten en daar ga je mee verder gaat, kijken naar mogelijkheden en kijken naar kwaliteiten en altijd afstemmen op het kind dat is een basishouding.

Wanneer pas je oplossingsgericht begeleiden toe?

Het is afhankelijk van de situatie, het kind en van de interactie tussen jou en de ander. De één geeft aan ik past het niet echt bewust toe, misschien doe ik het onbewust bekwaam, ik doe het vanuit ervaringen dingen die werken. De ander past het juist heel bewust toe bij leerlingen die heel negatief zijn, die klagen. Door dan te herkaderen, door juist heel positief te blijven, werkt deze benadering echt heel goed. Kinderen die van nature lichtelijk lui zijn aangelegd of die vaak zeggen weet ik niet en dan achterover gaan hangen en denken jij komt mijn probleem wel oplossen dan vind ik het ook echt een ideale manier, dan ga je ze juist activeren, van achterover hangen naar nadenken, vaak is het dan een eye - opener voor de ander, oh dat heb ik toch eigenlijk wel zelf bedacht. Bij stille teruggetrokken kinderen, kinderen die achterover gaan liggen, kinderen die een negatief beeld van zichzelf hebben. Ik gebruik het vooral bij mensen die zeggen nou dit is het probleem wat ga jij doen, los jij het op, dan ga ik juist zelf achterover zitten en vooral oplossingsgerichte vragen stellen, zodat de ander zelf in beweging komt. Vooral in het MBO probeer ik het oplossingsgerichte begeleiden in te zetten, door vragen te stellen, de ander te activeren, maar dat is wel afstemmen. Ik moet wel het hele systeem, omgeving erin meenemen, door onder andere ook supporters te laten aangeven.

Wat had jij nodig om het oplossingsgericht begeleiden je eigen te maken?

Meelopen met iemand in het werkveld die ervaringsdeskundige daarin is, goed voorbeeld zien van iemand die het echt is, verschillende vormen van oplossingsgericht begeleiden op video zien, verschillende gesprekken met betrekking tot oplossingsgericht begeleiden van verschillende mensen op video zien, zelf veel kunnen oefenen, oplossingsgericht werken aangereikt krijgen maar ook zorgen voor een vorm van onderhoud.

Hoe gebruik je oplossingsgericht begeleiden tot nu toe in je werk?

Er zijn basisonderdelen zoals; positiviteit zijn, goed luisteren zonder vooroordelen, vooruit kijken, helderheid krijgen hoe zit iemand in het gesprek; voorbijganger / klager / klant, positief herkaderen, de methode Kids' Skills, het vaardighedenboek van Kids' Skills, de schaalvragen, de wondervraag, het stappendans, werken met supporters, mogelijkheden zien, respect voor de ander hebben, begrip voor de ander, de ander serieus nemen, ook oplossingsgericht spel toepassen niet alleen gespreksvoering zoals het boek *'het spel van oplossingen'*.

Welke ervaring op het gebied van oplossingsgericht begeleiden zou je met ons willen delen?

- Antwoord van deelnemer 1: Dat klagers het gevoel krijgen na zo'n gesprek van *'hé oké'* we gaan die kant op, dat heb ik zelf verzonnen. Het positief effect ervan en dat het mij geen energie kost.
- Antwoord van deelnemer 2: Dat je met de leerling kleine stapjes in beeld brengt, dat ze gaan zien van daar naar daar en dat ze gaan bedenken hoe die kleine stapjes eruit zien en dan de successen vieren.
- Antwoord van deelnemer 3: In één op één gesprekken met leerlingen die aan alle kanten vaak worden afgewezen, dat ze dan zelf ideeën bedenken en dan wel het idee hebben dat je het samen doet. Ondanks dat jij niet kant en klaar zegt wat ze moeten doen. Maar dat ze het zelf bedenken en dat ze toch die bepaalde binding, het respect voelen en vanuit het meedenken toch het zelf doen. Dat geeft voor de ander een extra dimensie, dat het niet een opdracht is en dat ze denken *'oh ik heb diegene zo nodig want die vertelt mij wat ik moet doen, als zij het zegt dat gaat het wel'*. Nee, we zijn samen in gesprek, dat ze gaan denken *'ik heb diegene wel nodig maar uiteindelijk doe ik heb zelf'*.
- Antwoord van deelnemer 4: Een jongen die al van drie scholen is geschopt en waar iedereen van zei *'dat zal wel niets worden'* is hartstikke slim, maar ook faalangstig. Hij zat op een niveau één opleiding, maar er zit wel HAVO in bij hem. We gaan zitten en we hebben een heel goed gesprek gehad. Zijn moeder gaf daarna aan dat ze hem nog nooit zo had meegemaakt. Op school viel hij wel steeds in zijn oude gedrag terug. Op school ben ik in gesprek gegaan met de mentor, samen met de leerling erbij. Uiteindelijk is er op school hem de keuze gegeven, om naar niveau twee te

mogen gaan. Daar de opleiding voort te zetten en geen achterstand te krijgen. Ze maken een programma voor hem zodat hij dit jaar gewoon mee kan draaien. Die jongen heeft in die periode zoveel kleine stappen gemaakt, door zelf met ideeën te komen, door steeds aan hem te vragen hoe kan je zorgen dat je daar wel komt. Zijn omgeving is daar ook in meegegaan en ze hebben hem ook op die manier aangesproken. Waardoor hij nu de keuze heeft gemaakt 'ik ga wel voor niveau twee' en hij gaat weer naar school.

- Antwoord van deelnemer 5: Het meest belangrijke vind ik de dingen positief bekijken en niet kijken naar wat kan je niet of wat ben jij vervelend en dat soort dingen. Kijken wat kan je wel en samen kijken hoe gaan we dat doen.
- Antwoord van deelnemer 6: Dat als je je rugzak juist vult met de dingen waar je je lekker in voelt. Dat je veel kan betekenen voor jongelui, vooral aan onze tienerjongere oplossingsgerichte vragen stellen, vooral met elkaar samenwerken.

9.3 Betrouwbaarheid en validiteit

Met betrouwbaarheid wordt bedoeld '*de nauwkeurigheid*'. Met validiteit wordt bedoeld '*is de uitslag geldig, klopt het beeld*' (Harinck, 2008). Om de betrouwbaarheid en validiteit te verhogen heb ik het focusgroep gesprek opgenomen met behulp van een video recorder en twee voice-recorders. Naar aanleiding van het afluisteren en bekijken van de opname heb ik een verslag gemaakt aan de hand van de vragen die gesteld zijn (Slocum, 2006). Tevens heb ik mijn critical friend gevraagd om dit onderzoeksverslag kritisch door te lezen (Harinck, 2008). Mijn critical friend was deelnemer bij het focusgroep gesprek. Ook de andere deelnemers van het focusgroep heb ik het verslag van het gesprek laten lezen (zie bijlage 5) hun reacties op het verslag. Op deze manier heb ik gezorgd voor voldoende betrouwbaarheid en validiteit.

Hoofdstuk 10. Conclusies

10.1 Gewenste opbrengst op persoonlijk niveau

Mijn eigen handelingsrepertoire heb ik verder ontwikkeld / uitgebreid met tools vanuit het oplossingsgericht begeleiden.

Door literatuurstudie op het gebied van oplossingsgericht begeleiden (zie hoofdstuk 7) heb ik de volgende handvatten op het gebied van oplossingsgericht begeleiden in de praktijk uitgetoetst.

- De zes gereedschappen voor de oplossing uit het boek 'Oplossinggericht denken' van Jackson & McKergow (2002); het Platform, de Perfecte toekomst, Pluspunten, Schaalverdeling, Bevestiging, Kleine stappen.
- De oplossingsgerichte begeleidingstechnieken uit het boek 'Het spel van oplossingen' van Berg & Steiner (2004); met handpoppen werken, werken met het construeren van verhalen, oplossingsgericht tekenen, oplossingsgerichte strips maken, interactief tekenen, krabbelspel, werken met spellen zoals krachthanden.
- Het inzicht hebben in is dit een 'bezoeker', 'klager' of 'klant'.
- 1001 oplossingsgerichte vragen uit het boek 'Oplossingsgerichte vragen' van Bannink (2007).
- Het Kids' Skill vaardighedenboek (Furman, 2009) waarin een leerling zelf aan de slag kan gaan, vanuit de vijftien stappen, om een vaardigheid die de leerling zelf heeft gekozen aan te leren en de poster 'Ik kan het!' die hierbij gebruikt kan worden. Het werkboek Mission Possible (Furman & Beumer - Peeters, 2010) en de poster die daarbij hoort.

De volgende handvatten / tools op het gebied van oplossingsgericht begeleiden, die tijdens het focusgroep gesprek met zes collegae ambulant begeleider naar voren zijn gekomen als basisonderdelen van het oplossingsgericht begeleiden, heb ik in de praktijk uitgetoetst:

- positief zijn, goed luisteren (zie bijlage 8 oplossingsgerichte oren) zonder vooroordelen, vooruit kijken, helderheid krijgen hoe zit iemand in het gesprek; voorbijganger / klager / klant, positief herkaderen, de methode Kid's Skills, het vaardighedenboek van Kid's Skills, de wondervraag (zie bijlage 9) de schaalvragen

(zie bijlage 10), de stappendans (zie bijlage 11), werken met supporters, mogelijkheden zien, respect voor de ander hebben, begrip voor de ander, de ander serieus nemen, oplossingsgericht spel toepassen niet alleen gespreksvoering (onder andere ideeën uit het boek *'het spel van oplossingen'*).

Op deze manier is mijn eigen handelingsrepertoire verder ontwikkeld / uitgebreid met handvatten vanuit te oplossingsgericht begeleiden (zie bijlage 1, 2, 3, 8, 9, 10, 11) .

De volgende uitgangspunten gebruik ik in mijn begeleiding en ondersteuning van leerlingen, ouders en leerkrachten / docenten

- Het uitgangspunt *'Richt je aandacht op datgene waarvan je wilt dat het toeneemt. Energie geven aan wat positief is en wat werkt'* en het uitgangspunt *'Er is niet slecht één oplossing er zijn er duizenden. Wij nemen de beslissing niet. Deze attitude stelt ons in staat ons open te stellen voor de waarheid van de ander en voor de oplossingen die deze misschien zelf kan ontdekken'* uit Peacock (2002).
- De zes uitgangspunten uit Bannink (2007): *'weerstand is geen bruikbaar begrip: benader een persoon vanuit een samenwerkingspositie en niet vanuit een positie van weerstand, macht en controle; er is altijd sprake van samenwerking; slechts een kleine verandering is nodig; de meeste personen zijn al in het bezit van de hulpbronnen die zij nodig hebben om te veranderen; de persoon definieert het behandel doel; er zijn veel manieren om naar een situatie te kijken, allen even juist'..*

Mijn doel op persoonlijk niveau is bereikt. Want ik kan nu aansluiten bij de ondersteuningsbehoefte van de leerling, de leerkracht / docent en ouders door gebruik te kunnen maken van (minimaal) twee handvatten van het oplossingsgericht begeleiden. En ik kan mensen (leerlingen, leerkracht / docenten en ouders) begeleiden en ondersteunen vanuit (minimaal) twee uitgangspunten van oplossingsgericht begeleiden

10.2 Gewenst opbrengst op teamniveau

Mijn collega's gaan / zijn in gesprek met elkaar. Mijn collega's wisselen met elkaar ervaringen uit. Het leren van en met elkaar staat centraal.

Het focusgroep gesprek heeft plaatsgevonden met zes collegae ambulant begeleiders over oplossingsgericht begeleiden. Deze ervaring heeft ertoe geleid dat de deelnemers van dit focusgroep gesprek hebben aangegeven dat ze dit een prettige manier van in gesprek komen met elkaar en van ervaringen delen. De deelnemers wilden deze manier van met elkaar in gesprek gaan graag continueren. In een regio overleg is dit aangekaart door deze deelnemers, wat geresulteerd heeft dat er vervolg focusgroep gesprekken zijn geweest over andere onderwerpen. In eerste instantie hebben een aantal van deze deelnemers de rol van gespreksleider op zich genomen bij de focusgroepen gesprekken. Op dit moment vinden er regelmatig focusgroep gesprekken plaats. De groep ambulant begeleiders van Horizon regio Rotterdam / Schiedam gaan nu steeds een gedeelte van het regio overleg een uur lang uit een. Dan vindt een focusgroep gesprek plaats over een vooraf afgesproken onderwerp.

Op deze manier is mijn doel op teamniveau behaald. Want ik heb met een groep van zes collegae ambulant begeleiders praktijkervaringen uitgewisseld tijdens een focusgroep gesprek over het oplossingsgericht begeleiden binnen hun werkveld. Daarnaast zijn mijn collegae ambulant begeleiders ook over andere onderwerpen in focusgroep gesprekken met elkaar in gesprek gegaan.

10.3 Gewenste opbrengst op dienstniveau

De Ambulante Onderwijs Dienst van Horizon heeft zicht op twee mogelijkheden om de ambulant begeleiders van Horizon te ondersteunen om het oplossingsgericht begeleiden als onderdeel van het handelingsrepertoire van de ambulant begeleiders van Horizon aan te bieden en te onderhouden.

Er zijn aanbevelingen naar voren gekomen in het focusgroep gesprek met de zes ambulant begeleider en die heb ik verder uitgewerkt.

- Mogelijkheden aanbieden waarin ambulant begeleiders kunnen oefenen met elkaar op het gebied van oplossingsgericht begeleiden en waarbij ook het oplossingsgericht begeleiden wordt onderhouden.
  - o Zoals: intervisie houden vanuit het oplossingsgericht begeleiden. Ambulant begeleiders die de opleiding bij Fontys hebben gevolgd kunnen dit in eerste

instantie ondersteunen, zodat situaties vanuit de praktijk besproken worden vanuit het oplossingsgericht begeleiden.

- o Verschillende vormen van oplossingsgericht begeleiden op video laten zien, verschillende gesprekken met betrekking tot oplossingsgericht begeleiden van verschillende mensen op video laten zien
  - o Praktijkervaringen op het gebied van oplossingsgericht begeleiden door middel van focusgroep gesprekken met elkaar uitwisselen.
- Mee laten lopen met iemand in het werkveld die ervaringsdeskundige daarin is, goed voorbeeld zien van iemand die het kan / echt is
  - Oplossingsgericht begeleiden in de vorm van scholing aangereikt krijgen, maar ook zorgen voor een vorm van onderhoud.

Op deze manier is mijn doel op Dienstniveau bereikt. Want ik heb samen met mijn zes collegae ambulant begeleiders van het focusgroep gesprek (minimaal) twee aanbevelingen kunnen doen naar de Ambulante Onderwijs Dienst, namelijk naar mijn sectormanager en teamleider om het oplossingsgericht begeleiden in te kunnen zetten in het werkveld.

Hoofdstuk 11. Evaluatie onderzoek

In hoofdstuk 11 beschrijf ik vanuit welke aspecten ik als onderzoeker met ethische kwesties ben omgegaan. In paragraaf 11.1 wordt mijn grondhouding als onderzoeker beschreven en in paragraaf 11.2 zet ik mijn communicatie als onderzoeker neer. In paragraaf 11.3 kijk ik terug op mijn onderzoek aan de hand van de zes principes van ethische reflectie (Bouman e.a., 2009).

11.1 De grondhouding van de onderzoeker

Zoals in Harinck (2008) wordt vermeld *‘speelt een zorgvuldig omgang bij alle vormen van onderzoek een rol, maar in sterke mate bij praktijkonderzoek’*. Het vraagt van mij als onderzoeker om goed uit te leggen waarom ik bepaalde zaken zo aanpak en om een zorgvuldige gebalanceerde verslaglegging. Het vraagt van mij als onderzoeker dat ik mijn praktijkonderzoek methodisch en systematische aanpak met een kritisch instelling. Ik heb een plan van aanpak (zie bijlage 6) opgesteld. Ik heb van te voren in mijn werkveld, zowel met mijn sectormanager als mijn teamleider van de Ambulante Onderwijs Dienst van Horizon, doorgesproken wat ik wilde gaan onderzoeken en hoe. Ik heb mijn collegae ambulant begeleiders van Horizon van te voren een uitnodiging (zie bijlage 4) gestuurd met daarbij informatie over een focusgroep gesprek (zie bijlage 7) en tevens heb ik in de uitnodiging aangegeven dat het gesprek wordt opgenomen. Mijn conclusies heb ik zorgvuldig uit de gegevens afgeleid. Ik heb mijn gegevens afgeleid uit de beeldopname en geluidsopnames. Ik ben heel zorgvuldig omgegaan met alle betrokkenen en met de gegevens, die ik heb verzameld en heb weergegeven in mijn verslag. Ik heb de gegevens geanonimiseerd.

11.2 Communicatie

Zoals Harinck (2008) zegt *‘onderzoek is niet alleen een technisch, maar ook een sociale onderneming, onderzoek gebeurt vóór en mét mensen’*. Als onderzoeker heb ik betrokkenen van te voren geïnformeerd, zowel mijn sector manager, mijn teamleider als mijn collegae ambulant begeleiders van de Ambulante Onderwijs Dienst van Horizon. Daarnaast heb ik een collega ambulant begeleider van Horizon benaderd met de vraag of zij kritisch mee wilde kijken / feedback wilde geven op de stappen die ik wilde doen en heb gedaan tijdens dit praktijkonderzoek (een critical friend vanuit mijn werkveld).

Het zorgvuldig omgaan met mensen zoals Harinck (2008) ook al aangeeft is voor mij een sleutelbegrip geweest, met name het belang van anonimiteit en het belasten van betrokkenen.

11.3 De zes principes voor ethische reflectie op mijn praktijkonderzoek

In deze paragraaf beschrijf ik aan de hand van de zes principes voor ethische reflectie (Bouman, e.a., 2009) op welke manier ik met ethische kwestie ben omgegaan tijdens mijn praktijkonderzoek.

Vertrouwen, bedrog en zelfbedrog

Dit principe vraagt een grondhouding van mij waarbij ik de geschreven resultaten van mijn praktijkonderzoek gebaseerd heb op transparante en navolgbare gegevens (Bouman, e.a., 2009). Het focusgroep gesprek is opgenomen zowel met twee voice-recorders als met een video recorder. Waardoor het gehele gesprek na te beluisteren en te bekijken is. De handvatten met betrekking tot oplossingsgericht begeleiden die ik heb uitgetoetst in mijn werkveld kunnen achterhaald worden door gesprekken te voeren met de mijn leerlingen, ouders en leerkrachten die ik begeleid. Tevens kan mijn stagiaire, die tijdens dit proces bij mij stage heeft gelopen, teruggeven wat ik in de praktijk heb uitgetoetst.

Zorgvuldigheid en nalatigheid

Dit principe vraagt een grondhouding van mij waarin ik zorgvuldigheid heb toegepast (Bouman, e.a. 2009). Ik heb mijn werkveld van te voren benaderd en informatie gegeven over mijn onderzoek (het doel, de uitvoering, de verwerking). Ik heb hierover een gesprek gevoerd met mijn sector manager en teamleider. In een regio overleg heb ik mijn collegae ambulant begeleiders op de hoogte gebracht van mijn onderzoek. Door middel van een brief heb ik gevraagd wie mee wil doen (zie bijlage 4). Ik heb van te voren informatie over een focusgroep gesprek op papier meegegeven (zie bijlage 7). Ik heb een onderzoeksopzet met een planning opgesteld en mijn coach, medestudenten en critical friend uit mijn werkveld om feedback gevraagd.

Volledigheid en selectiviteit

In mijn grondhouding speelt de eis van volledigheid een belangrijke rol. Ik heb het opgenomen gesprek uitgewerkt vanuit de vragen. De antwoorden heb ik samengevat. Aan mijn critical friend uit mijn werkveld, die ook bij het gesprek aanwezig was, heb ik gevraagd of zij mijn onderzoeksverslag kritisch wilde doornemen. Ook heb ik aan de zes collegae ambulant begeleiders die aan het focusgroep gesprek mee hebben gedaan het verslag van het focusgroep gesprek gestuurd en gevraagd of zij zich kunnen vinden in het verslag of dat ze nog iets hebben gemist (zie bijlage 5 reacties die ik terug heb gekregen op het focusgroep gesprek verslag van een aantal deelnemers). Op deze manier heb ik ervoor gezorgd dat mijn uitkomsten en resultaten volledig zijn.

Concurrentie en collegialiteit

Tijdens dit onderzoek heb ik samengewerkt met medestudenten in een onderzoeksgroep. Vanaf het begin was deze samenwerking heel open, coöperatief en ondersteunend. Ik hoop dat ik voldoende ondersteuning heb gegeven aan anderen. Dat is wel mijn insteek geweest.

Publiceren, auteurschap en geheimhouding

Dit praktijkonderzoek mag en kan gebruikt worden om met andere te delen. Ik ben in ieder geval van plan om in een regio overleg een terugkoppeling te doen van mijn ervaringen en onderzoeksresultaten.

Onderzoek in opdracht

Dit praktijkonderzoek is ontstaan vanuit een persoonlijke interesse over oplossingsgericht begeleiden. Vanuit mijn collegae ambulant begeleiders, kwam in de gesprekken die ik met hen heb gevoerd over de opleiding die zij vorig schooljaar hebben gevolgd bij Fontys, naar voren dat ze graag met elkaar ervaringen wilden delen over het oplossingsgericht begeleiden. Deze twee componenten hebben ertoe geleid dat ik dit praktijkonderzoek ben gaan doen. Tijdens het gesprek met mijn sector manager en teamleider over het praktijkonderzoek wat ik wilde gaan doen, kwam tevens naar voren welke handvatten op het gebied van oplossingsgericht begeleiden kan de Ambulante Onderwijs Dienst van Horizon aan de ambulante begeleiders aanbieden om het handelingsrepertoire van de ambulant begeleiders uit te breiden. Dit onderdeel heb ik toen meegenomen in mijn onderzoek.

Literatuurlijst

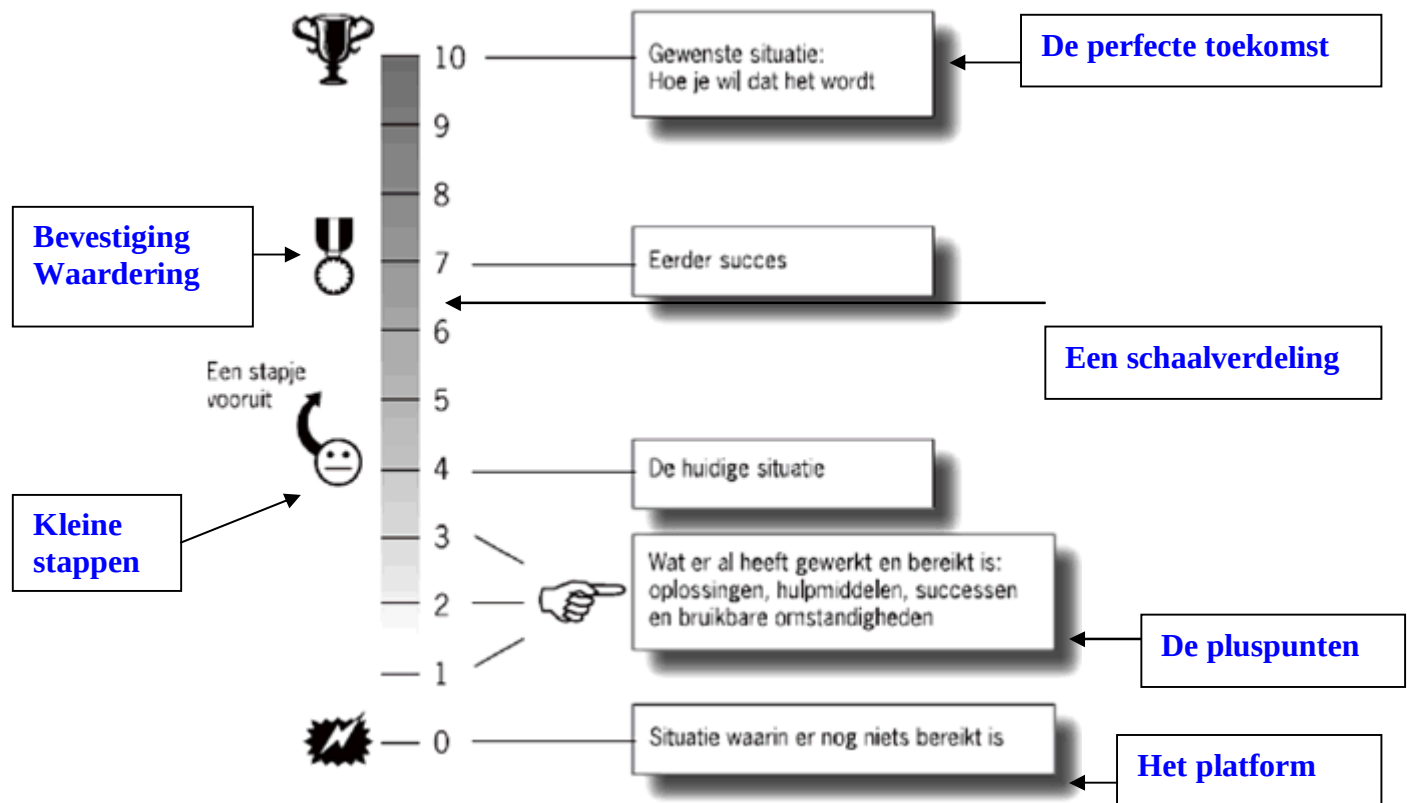
- Bannink, F. (2007). *Oplossingsgerichte vragen. Handboek oplossinggerichte gespreksvoering*. Amsterdam: Harcourt Assessment B.V.
- Berg, I. K. & Steiner, T. (2004). *Het spel van oplossingen. Oplossingsgericht psychotherapie voor kinderen*. Amsterdam: Harcourt.
- Bouman, H., Jespers, H., Kerstens, P., Laros, P., Riezebos, A. (2009). *Module Student. Leer- en Onderzoekslijn*. AB06SM09. Tilburg: Fontys Opleidingscentrum Speciale Onderwijszorg.
- Furman, B. (2006). *De methode Kids' Skills. Op speelse wijze vaardigheden ontwikkelen bij kinderen*. Soest: Uitgeverij Nelissen.
- Furman, B. (2009). *Mijn Kids' Skills vaardighedenboek. Ik kan het met een beetje hulp!*. Meppel: Uitgeverij Pica.
- Furman, B. & Beumer - Peeters, C. (2010). *Werkboek Mission Possible*. Meppel: Uitgeverij Pica.
- Harinck, F. (2008). *Basisprincipes praktijkonderzoek*. Antwerpen / Apeldoorn: Garant.
- Hoogendoorn, B., Vos, M. & Crijns, E. (2006). *Schitterend organiseren. Creëren van vonken in mensen en organisaties*. Den Haag: Academic Service.
- Horizon. (2004). *Handboek personeelsbeleid voor Jeugdzorg en Onderwijs*. Rotterdam: Horizon Centraal Bureau
- Horizon. (2006). *Meerjarenbeleidsplan van de ambulant onderwijs dienst voor de periode 2006-2010*. Rotterdam: Horizon Centraal Bureau.
- ICSB. (2006). *Klantonderzoek met behulp van focusgroepen*. Rotterdam: ICSB
- Jackson, P. & McKergow, M. (2002). *Oplossingsgericht denken*. Zaltbommel: Thema.
- Oost, H. (2006). *Een onderzoek uitvoeren*. Baarn: HB uitgevers.
- Peacock, F. (2002). *Besproeide planten, niet het onkruid. Oplossingsgerichte communicatie: in probleemsituaties - met collega 's, baas, klanten, familieleden - snel en pijnloos tot een voor alle partijen bevredigd resultaat komen*. Utrecht: Het Spectrum. B.V.
- Ponte, P. (2002). *Onderwijs van eigen makelij. Procesboek actieonderzoek in scholen en opleidingen*. Soest: Nelissen.

- Seligman, M. (2002). *Gelukkig zijn kun je leren*. Utrecht: het Spectrum. B.V.
- Severeijns, A., Stassen, K. & Schrooten, H. (2006). *Handleiding focusgroepinterviews voor de onderzoeker*. Leuven: Associatie K.L.U. Leuven.
- Slocum, N. (2006). *Participatieve methoden. Een gids voor gebruikers. Focusgroep*. United Nations University: Comparative Regional Integration Studies.
- Tonkiss, F. (2004). *Met behulp van focusgroepen*. Amsterdam: Sage.
- Visser, C. (2005). *Doen wat werkt. Oplossingsgericht werken, coachen en managen*. Culemborg: Van Duuren Management.

Andere bron.

- Medestudent Nicolien Duivenstein

Bijlage 1. De zes gereedschappen voor de oplossing

Bijlage 2. De oplossingsgerichte methode Kids' Skills

Wat is Kids' Skills?

Kids' Skills is een oplossingsgerichte methode waarmee het kind geholpen kan worden om zijn of haar problemen op te lossen. Dit kan door een probleem om te zetten in een vaardigheid die nog geleerd moeten worden. Dit kan zowel een groot als een klein probleem (vaardigheid) zijn.

Het is een methode die gebaseerd is op een visie waarin niemand de schuld krijgt van de problemen rondom het kind, en waarin iedereen wordt gezien als potentiële hulpbron bij het aanleren van de vaardigheden.

Het kind neemt zelf actief deel aan het bedenken van het actieplan en de oplossingen voor het aanleren van de vaardigheden. Het is van belang dat er overeenstemming is met het kind. Dit houdt in dat hij of zij achter het inzetten van Kids' Skills staat en zelf kan meedenken welke vaardigheid hij/ zij wil leren. In samenwerking met kinderen kan er namelijk veel bereikt worden.

De rol van de begeleider

- Samen met het kind spreken over het probleem, en dit samen vertalen in een vaardigheid.
- Samen met het kind de stappen doornemen en invullen.
- het kind steunen door supporter te zijn.
- Tijdens contactmomenten met het kind informeren naar de ontwikkelingen van de vaardigheden.

De 15 stappen

- Stap 1. Zet problemen om in vaardigheden die het kind kan leren.
- Stap 2. Bespreek met het kind welke vaardigheden hij wil leren.
- Stap 3. Laat het kind zien welke voordelen het hem zelf en anderen oplevert, als hij de vaardigheid beheerst.
- Stap 4. Laat het kind zijn vaardigheid een naam geven.
- Stap 5. Vraag het kind een krachtig dier te kiezen, dat hem kan helpen bij het leren van de vaardigheid.
- Stap 6. Help het kind supporters te vinden.
- Stap 7. Vraag aan de supporters het kind te vertellen, waarom zij erop vertrouwen dat hij de vaardigheid kan leren.
- Stap 8. Maak met het kind een plan hoe hij zijn succes gaat vieren, als hij de vaardigheid beheerst.
- Stap 9. Vraag het kind je te laten zien hoe hij zich gedraagt, als hij de vaardigheid heeft geleerd.
- Stap 10. Help het kind aan anderen uit te leggen, welke vaardigheid hij aan het leren is.
- Stap 11. Geef het kind kansen zijn vaardigheid te oefenen, zodat hij kan laten zien hoe goed hij al is.
- Stap 12. Laat het kind je vertellen hoe hij er aan herinnerd wil worden, als hij de vaardigheid vergeet.
- Stap 13. Vraag het kind alle supporters te bedanken, wanneer het tijd is voor zijn feestje.
- Stap 14. Geef het kind een kans zijn vaardigheid aan andere kinderen te leren.
- Stap 15. Overleg met het kind welke nieuwe vaardigheid hij nu wil leren.

Uitleg van de 15 stappen van Kids' Skills **Welke aandachtspunten zijn er?**

Stap 1: **Problemen vertalen in vaardigheden**

In deze stap wordt nagegaan welke vaardigheid het kind kan leren om het probleem te overwinnen. In deze stap wordt het probleem 'omgezet' in een vaardigheid. Dus wat gaat het kind leren om het probleem te kunnen laten verdwijnen?

Aandachtspunten:

- Als een kind meerdere vaardigheden moet leren, begin dan met een makkelijke vaardigheid om het zelfvertrouwen toe te laten nemen.
- Complexe problemen kunnen beter opgesplitst worden in kleinere onderdelen.

Stap 2: **Het eens worden over de vaardigheid die geleerd moet worden**

Het probleem wordt met het kind besproken en er wordt overlegd welke vaardigheid geleerd gaat worden.

Aandachtspunten:

- Praat in termen als 'we' in plaats van 'ik' wanneer je een vaardigheid voorstelt. Het is voor het kind makkelijker te accepteren wanneer er sprake van samenwerking is.
- Onderhandel met het kind. Misschien heeft het kind een leukere en betere suggestie.
- Laat kinderen elkaar helpen zoeken naar de vaardigheid die zij gaan leren.

Stap 3: **De voordelen van een vaardigheid onderzoeken**

Kinderen worden meer bewust gemaakt van de voordelen die het heeft om iets te kunnen en om een bepaalde vaardigheid te bezitten. Kinderen zijn zich niet altijd bewust welke voordelen bepaalde vaardigheden met zich meebrengen. Zodra ze inzien welke voordelen iets heeft, raken ze gemotiveerd om het zich eigen te maken.

Aandachtspunten:

- De omgeving kan meedenken over de voordelen van een vaardigheid.
- Maak een zo lang mogelijke lijst met voordelen. Noem elk klein voordeel.

Stap 4: **De vaardigheid een naam geven**

Laat het kind de vaardigheid een naam geven. Kinderen zijn erg creatief en vinden het geweldig om de vaardigheid een naam te geven. Dan hebben ze het idee dat het hun project is en dat het niet alleen iets is wat de volwassenen van hen willen. Kinderen ontleen hun naam bijvoorbeeld aan helden, zoals 'Superman' of de 'Lion King'.

Aandachtspunten:

- Om de kinderen een handje te kunnen helpen, kun je namen opperen van helden en idolen.
- Als het kind dit moeilijk vindt kan deze stap worden overgeslagen.

Stap 5: **Een totemfiguur kiezen**

Laat het kind een dier of een ander figuur kiezen die helpt bij het leren van de vaardigheid. Op deze manier kan het kind zijn fantasie goed gebruiken, dat is iets wat kinderen vaak goed kunnen en leuk vinden. Een totemfiguur kan gezien worden als het onzichtbare vriendje of vriendinnetje wat kinderen vaak hebben. In die zin is een totemfiguur iets vanzelfsprekends voor de kinderen.

Aandachtspunten:

- De totemfiguur kan worden uitgebeeld op een poster die het kind ophangt of in de vorm van een knuffelbeest of voorwerp bij zich dragen.
- Als het kind dit moeilijk vindt kan deze stap worden overgeslagen.

Stap 6:

Supporters werven

Laat het kind mensen kiezen (supporters) die belangrijk voor hem/ haar zijn, zodat deze het kind kunnen herinneren en steunen om aan de vaardigheid te werken.

Aandachtspunt:

- Supporters vragen kan op verschillende manieren. Namelijk door het persoonlijk te vragen. Of door de lijst op te hangen zodat de supporters het kunnen zien. Of aan de hand van een intekenlijst waarop de omgeving zich aan kan bieden. Echter, dan is er niet de mogelijkheid dat het kind zelf bepaalt wie zijn supporters worden.

6. Help het kind supporters te vinden.

Stap 7:

Meer zelfvertrouwen geven

In deze stap is het de bedoeling dat u uitspreekt waarom u denkt dat het kind de vaardigheid zal leren. Op deze manier krijgt het kind zelfvertrouwen dat hij/ zij het kan leren en dat het gaat lukken.

Aandachtspunt:

- Bij het overtuigen is het goed om voorbeelden te noemen van eerdere situaties waarin de vaardigheid goed ging, of andere kinderen die het ook gelukt is, eigenschappen van het kind te noemen waardoor het zal lukken, de supporters aan te halen en dergelijke.

Stap 8:

Plannen maken om het te vieren

Kinderen kunnen kiezen hoe de vaardigheid die geleerd is, gevierd gaat worden. Dit wordt in een vroeg stadium gedaan zodat het kind weet wat de beloning is voor het harde oefenen. In het plannen van een beloning ervaart het kind dat het serieus genomen wordt door de volwassenen en het motiveert het kind om aan zijn vaardigheid te werken.

Aandachtspunten:

- Sommige kinderen willen het niet vieren, bijvoorbeeld uit schaamte. Dan is een individuele beloning ook goed.
- Het 'vieren' kan een uitje zijn, maar ook symbolisch zoals bijvoorbeeld een poppetje van zijn totemfiguur.

Stap 9:

De vaardigheid omschrijven

Om zeker te weten of het kind weet wat de vaardigheid inhoudt, is het belangrijk om een gesprek te voeren (bijvoorbeeld in de vorm van een soort rollenspel), waarin het kind en de volwassenen de vaardigheid uitbeelden wanneer de vaardigheid geleerd zou zijn. Dan is het duidelijk welke gedrag hoort bij de vaardigheid.

Aandachtspunt:

- Op deze manier wordt duidelijk hoe het kind zijn vaardigheid in de praktijk zal kunnen oefenen. Er ontstaan op deze manier praktische ideeën en voorbeelden.

9. Vraag het kind je te laten zien hoe hij zich gedraagt, als hij de vaardigheid heeft geleerd.

Stap 10:

Naar buiten treden

Bij deze stap wordt er aan de omgeving kenbaar gemaakt welke vaardigheid het kind gaat leren. Op deze manier kan de omgeving het kind ook stimuleren en motiveren.

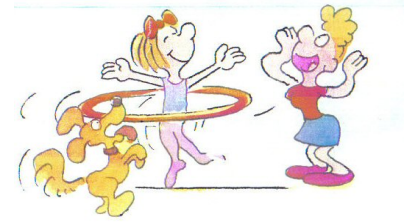
Aandachtspunt:

- Je kan naar buiten treden door een poster of een vaardigheidsoverzicht op te hangen, waar iedereen dit kan zien.

Stap 11:

De vaardigheid oefenen

De afgesproken vaardigheid wordt in deze stap geoefend. Stap voor stap gaat het kind oefenen met de daadwerkelijke vaardigheid (bijvoorbeeld bij het leren van veters strikken eerst met het kind oefenen en vervolgens de veters strikken). Het is goed om het kind het vaak voor te laten doen en om die situaties te bewonderen en het kind te prijzen. Op deze manier blijft het kind met energie en plezier oefenen. Bij het bedenken hoe en wanneer er geoefend gaat worden, kunnen de kinderen een groot aandeel leveren. Kinderen kunnen erg creatief zijn. De vaardigheid moet zo vaak geoefend worden zodat het als het ware in het systeem komt van het kind en het een gewoonte wordt.

11. Geef het kind kansen zijn vaardigheid te oefenen, zodat hij kan laten zien hoe goed hij al is.

Een goed streven is om de vaardigheid minstens één maal per dag te oefenen. Maar dit verschilt per vaardigheid.

Aandachtspunten:

- Jongere kinderen vinden rollenspelen leuk om te kunnen oefenen met de vaardigheid. Oudere kinderen kunnen dat kinderachtig vinden, dan is een succesdagboek (soort logboek) een optie. Hierin worden alle 'echte' situaties beschreven waarin het oefenen met de vaardigheid goed lukte.
- Kids' Skills werkt met de 'driewerf hoera'. Dat houdt in dat je een uitroep van verbazing geeft (dat je het knap/ goed vindt), vervolgens een aanduiding geeft van de moeilijkheid (dat het lastig is en dat het knap is dat het kind het dan toch kan) en als laatste een verzoek doet om uitleg (hoe het kind dat is gelukt).
- Kinderen zijn ook gevoelig voor complimentjes via- via. Dit houdt in dat het kind hoort dat twee (of meer) volwassenen met elkaar spreken over de goede vorderingen van het kind.
- Van belang is om te onthouden dat het oefenen met de vaardigheden ook tegenslagen kent. Het is vaak twee stappen voorwaarts en een stap achterwaarts.

Stap 12:

Geheugensteuntjes bedenken

Bij deze stap bedenkt het kind samen met de volwassene een geheugensteuntje wat ingezet kan worden wanneer het kind de vaardigheid even vergeet. Dit kan bijvoorbeeld de naam van de vaardigheid zijn, of een ander woord, dat genoemd wordt waardoor het kind geholpen wordt weer aan de vaardigheid te denken.

Aandachtspunt:

- Het kind kan teleurgesteld zijn in zichzelf en het zelfvertrouwen verliezen. Van belang is dan om positieve aandacht te geven en negatieve opmerkingen te vermijden. Zie het ongelukje als een onderdeel van de leercurve.

Stap 13:

Vieren dat het gelukt is

Wanneer het kind de vaardigheid onder de knie heeft, is het tijd om dat te vieren en het kind de kans te geven iedereen te bedanken die daarbij geholpen heeft.

Meestal is het duidelijk wanneer een kind een vaardigheid heeft behaald. Maar soms is het lastiger te bepalen. Overleg in de omgeving en met het kind zelf is dan handig.

Een essentieel onderdeel van het vieren van succes bij Kids' Skills is dat het kind de supporters bedankt, omdat zij hen hebben geholpen bij het leren van hun vaardigheden.

Op deze manier worden kinderen zich bewust en ervaren ze wat het is om dankbaar te zijn, en kunnen ze dat ook leren te uiten op verschillende manieren. De meerwaarde van het bedanken kan zijn dat het kind ook door het bedanken kan bevestigen dat hij op dit onderdeel een ander persoon is geworden.

Aandachtspunten:

- Wanneer het kind het niet lukt om de vaardigheid te behalen (meestal in een paar weken, hooguit een paar maanden) dan moet er gekeken worden of de vaardigheid niet te groot of te ingewikkeld is voor het kind. Dan is het raadzaam om het op te splitsen in kleinere onderdelen en die per stap te leren.

- Ook kan er gekeken worden of het kind de voordelen (nog) wel weet. Dan is het goed om die nogmaals langs te lopen om het kind te motiveren.
- De derde optie waarom het leren van de vaardigheid niet lukt is dat het kind niet genoeg kansen heeft gehad om de vaardigheid te oefenen. Dan is het goed om te kijken wanneer er kansen zijn om het kind te laten oefenen.
- Als laatste is er de mogelijkheid dat de omgeving (volwassenen) niet allemaal meewerken en helpen bij het leren van de vaardigheid. En moet hier aandacht aan worden besteed.

Stap 14:

De vaardigheid aan anderen doorgeven

In deze stap geeft het kind zijn geleerde vaardigheid door aan anderen. Hierdoor kunnen kinderen hun vaardigheid versterken, zodat de kans op terugval afneemt. Kinderen hebben de aangeboren behoefte om te leren, maar zij hebben ook de aangeboren behoefte om te onderwijzen.

Aandachtspunt:

- Het onderwijzen is ook een doeltreffende manier om zelf te leren.

Stap 15:

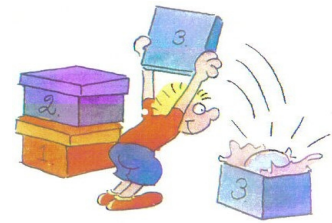
Op naar de volgende vaardigheid

Hier kom je tot overeenstemming met het kind over de volgende vaardigheid die het gaat leren. Het leven is een leerproces dat nooit ophoudt. Als kinderen een vaardigheid hebben geleerd is dat goed voor hun zelfvertrouwen, waardoor ze gaan geloven dat ze andere moeilijkere vaardigheden misschien ook wel kunnen leren.

Kinderen zijn trots als ze verder mogen naar het leren van een volgende vaardigheid.

Aandachtspunt:

- Het helpt de omgeving om geduld te oefenen en in te zien dat kinderen de mogelijkheid moet krijgen om zich op het leren van één vaardigheid tegelijk te kunnen concentreren. Voor de kinderen is het ook een handig idee, want hun motivatie om een nieuwe vaardigheid te leren neemt toe door de verwachting dat ze daarna nieuwe vaardigheden kunnen leren.

15. Overleg met het kind welke nieuwe vaardigheid hij nu wil leren.

Bronvermelding:

- Furman B. (cop. 2006)
'De methode Kids' Skills: Op speelse wijze vaardigheden ontwikkelen bij kinderen'.
Soest, Uitgeverij Nelissen
- De afbeeldingen zijn afkomstig van de Kids' Skills poster.
© Brief Therapy Institute Helsinki

Bijlage 3. De Posters 'Ik kan het!' en 'Mission Possible'

Bijlage 4. Uitnodiging voor het focusgroepgesprek

Uitnodiging voor een focusgroep gesprek

In het kader van mijn opleiding Ambulant Begeleider bij Fontys doe ik een praktijkonderzoek naar de ervaringen van mijn collegae m.b.t. oplossingsgericht begeleiden. Ik nodig jullie uit voor een focusgroep gesprek. In dit gesprek kunnen jullie ervaringen uitwisselen met elkaar / delen met betrekking tot oplossingsgericht begeleiden. Het gesprek zal ongeveer één uur duren. Het gesprek vindt plaats op 15 februari van 10.15 uur tot 11.15 uur na de regiovergadering. De groepsgrootte zal maximaal 6 personen zijn. In verband met het uitwerken van het gesprek wil ik het gesprek opnemen met een videorecorder en voice recorder. Ik zal de gegevens anoniem verwerken in mijn onderzoeksverslag. Wanneer je mee wilt doen wil je dan onderstaande strook inleveren bij Frieda Hoppen. Alvast bedankt.

Ja, ik doe mee met het focusgroep gesprek.

Naam: .....

Bijlage 5. Reacties van collegae ambulant begeleiders op focusgroepverslag

Hallo meiden,

Ik heb het verslag van het focusgroep gesprek over oplossingsgericht begeleiden klaar.
Ik stuur het jullie als bijlage op zodat jullie kunnen kijken of je erin kan vinden.
Op deze manier komt het in mijn praktijkonderzoekverslag.
Mochten je nog opmerkingen hebben dan hoor ik het graag.

Met vriendelijke groet,
Frieda Hoppen

Hieronder reacties van deelnemers

Dag Frieda, Goed stuk. Duidelijk. Groet van deelnemer

Hee Frieda, Ziet er goed uit!!! Ik heb er niets op aan te merken. Groetjes, deelnemer

Ziet er top uit! Met vriendelijke groet, deelnemer

Bijlage 6. Plan van aanpak

Wat	Wanneer
Literatuur over praktijkonderzoek bestuderen	September tot december 2009
Module praktijkonderzoek bijwonen: 9 bijeenkomsten	September 2009 tot juni 2010
Literatuur over oplossingsgericht begeleiden bestuderen	September 2009 tot maart 2009
Opzet voor het opstellen van een onderzoeksvraag Feedback vragen van medestudenten, onderzoekscoach, critical friend uit mijn werkveld	1 ^e keer oktober 2009 2 ^e keer november 2009
Literatuur over focusgroep gesprekken bestuderen	December 2009
Uitwerking van onderzoeksplan Feedback vragen van medestudenten, onderzoekscoach, critical friend uit mijn werkveld	1 ^e keer begin december 2009 2 ^e keer midden december 3 ^e keer eind december 2010
Opsturen onderzoeksplan	Uiterlijk 31 december
Focusgroep vragen opstellen Feedbackvragen aan medestudenten, onderzoekscoach, critica friend uit mijn werkveld	December 2009 Januari 2010
Bijstellen onderzoeksplan n.a.v. feedback coaches	Feedback terug uiterlijk 15 januari Januari 2010
Brief opstellen voor focusgroep Collegae ambulant begeleider van Horizon uitnodigen voor een focusgroep gesprek	Januari 2010 Januari 2010
Focusgroep gesprek houden met zes collegae ambulant begeleiders van Horizon	Begin februari 2010
Focusgroep gesprek uitwerken	Eind februari 2010

Data gegevens analyseren	Maart 2010
1 ^e onderzoeksverslag uitwerken	Maart 2010
Onderzoeksverslag opsturen Feedbackvragen aan medestudenten, onderzoekscoach, critica friend uit mijn werkveld	April 2010
Conclusies uit onderzoeksgegevens opstellen	April 2010
Aanbevelingen vanuit onderzoek beschrijven Werkstuk afmaken	Begin mei 2010 Midden mei 2010
Onderzoeksverslag opsturen Feedbackvragen aan medestudenten, onderzoekscoach, critica friend uit mijn werkveld	Eind mei 2010
Inleveren eindwerkstuk	27 mei 2010
Presentatie eindonderzoek	17 juni 2010

Bijlage 7. Informatie over een focusgroep gesprek

Korte uitleg

- In dit gesprek gaan we het hebben over je ervaringen met oplossingsgericht begeleiden.
- Ik nodig je uit om alle ideeën, persoonlijke ervaringen met elkaar te delen: wat vind je belangrijk, wat zijn je ideeën en suggesties?
- Ieders verhaal wordt gerespecteerd en we hoeven het niet met elkaar eens te zijn.
- Iedere ervaring is belangrijk in dit gesprek.
- Het gaat om de ervaring van de deelnemers: er zijn dus geen goede of foute antwoorden

Rol van de gespreksleider

- Leiden van het gesprek
- Zorg dragen dat er niet afgedwaald wordt van het onderwerp.
- Geen eigen mening geven
- Niet mengen in het gesprek .
- Zorgen dat het gesprek op gang blijft gaan
- Daar waar nodig is zal er om verduidelijking gevraagd worden.
- Ziet erop toe dat ieder zijn verhaal kan doen
- Tussendoor een samenvatting geven over wat er tot dan toe is besproken.

Doel

- Het is de bedoeling dat je zoveel mogelijk onderling in gesprek haar en ervaringen uitwisselt.

Tijdsduur

- Het gesprek zal ongeveer een uur duren.

Opnemen

- Het gesprek zal worden opgenomen met een voice recorder en video camera in verband met het uitwerken van het gesprek voor mijn studie.
- Ik garandeer anonimiteit.

Bijlage 8. Oplossingsgerichte 'oren': EARS

E	Eliciting reports of change (veranderingen zichtbaar maken)	Zichtbaar maken van situaties waarin verandering al plaatsvindt (uitzonderingen / eerder succes) door te vragen: • Wat gaat er al goed? • Wanneer waren dingen iets beter? • Wanneer gebeurde dit? • Hoe merkte je de verandering op?
A	Amplifying the change (verandering versterken)	Specifiek aandacht besteden aan wat er anders was in de situatie van eerder succes: • Wat maakte het mogelijk? • Wat was de rol van de persoon zelf? • Hoe kan dit succes worden uitgebreid?
R	Reinforcing the change (verandering bekrachtigen)	Vragen stellen als: • Wat gaat er beter? • Hoe hielp dat? • Hoe deed je dat?
S	Starting over (opnieuw beginnen)	Meer veranderingen plannen. Vragen om meer voorbeelden? • Wat gaat er nog meer beter?

Bron: Visser, C. (2005).

Bijlage 9. De wondervraag

De wondervraag vraagt de ander om in detail te beschrijven hoe zijn / haar situatie zou zijn als een wonder zou hebben plaatsgevonden en het probleem dat hij / zij nu heeft zou zijn opgelost. De kracht van de vraag is dat de aandacht van de ander hiermee heel snel verschuift van het probleem naar de gewenste toekomst.

Het gaat als volgt:

Mag ik je een vraag stelen die misschien een beetje vreemd is?

Stel .. dat nadat we ons gesprek beëindigen, jij naar huis gaat ... en je dag afmaakt ... terwijl je doet wat je normaal doet ... en dan ga je naar bed en terwijl je slaapt ... gebeurt er een wonder en de problemen waarvoor je hier nu zit zijn verdwenen, maar je slaapt dus je weet niet dat het wonder heeft plaatsgevonden, als je morgen wakker wordt, wat zullen dan de eerste dingen zijn waaraan je merkt dat het wonder heeft plaatsgevonden?

Na elke vraag is er een korte pauze. De introductie van deze wondervraag wordt 'het creëren van de Yes - Set' genoemd.

Vervolg kan zijn: *'Stel dat je nog steeds in je bed ligt, wat zou dan het eerste (kleine) dingetje zijn dat anders zou zijn?'*

Je nodigt de ander uit om te beschrijven wat er anders is die dag. Het is belangrijk om langzaam te werk te gaan en geduldig en nieuwsgierig te blijven. Je vraagt steeds; *'Wat is er nog meer anders?'* Je blijft de ander steeds aanmoedigen om de details van de wondervraag te beschrijven in termen van zichtbaar gedrag.

Een techniek om de ander te helpen heel gedetailleerd te zijn, is om de 'vlieg op de muur'- techniek toe te passen: *'Als ik een vlieg op de muur zou zijn en de situatie zou bekijken, wat zou ik dan zien?'* Een andere manier is de videovraag.

Vragen die helpen zijn:

- *Wat zou er nog meer anders zijn?*
- *Geweldig, wat zou je nog meer merken dat er anders was?*

- *Hoe zouden anderen merken dat de dingen anders waren op die wonderdag?*
- *Wat zou je doen?*
- *Hoe?*
- *Hoe zou de ander het verschil zien?*

Je uitnodigt uit om te visualiseren hoe zijn / haar leven is nadat het probleem er niet meer is..

Andere versie van de wondervraag:

- *De magische deur: 'stel je voor dat die deur daar een magische deur is en wanneer je daar eenmaal door heen bent gegaan het probleem verdwenen is, hoe ziet de situatie er dan uit?' .*

Bron: Visser, C. (2005).

Bijlage 10. Schaalvragen

Schaalvragen hoort tot de meest eenvoudige aansprekende en toegankelijke hulpmiddelen afkomstig uit het oplossingsgerichte gedachtegoed. Schaalvragen zijn zeer gemakkelijk te gebruiken en hebben zeer veel toepassingsmogelijkheden.

De basiswerkwijze van deze techniek is als volgt:

1. *Uitleg over de schaal*: je legt uit dat de schaal loopt van 0 tot 10, waarbij 0 staat voor de situatie waarin het probleem helemaal weg is en de gewenste toestand bereikt is.
2. *Vragen om de score*: je vraagt vervolgens aan de ander op welke positie hij / zij zich nu bevindt (dit wordt het platform genoemd). Je hebt geen mening over de juistheid of onjuistheid van de score.
3. *Inzoomen op wat er bereikt is*: daarna vraag je hoe de persoon al tot de huidige score is gekomen, wat maakte dit al mogelijk? Je richt je dus heel sterk op wat er al is en niet op wat er nog niet is.
4. *Visualiseren van de gewenste toestand*: je nodigt de ander uit om te beschrijven hoe hogere punten op de schaal eruit zouden zien (bijvoorbeeld de positie 10, waarin de gewenste toestand helemaal is bereikt).
5. *Uitnodigen tot een kleine stap vooruit*: vervolgens nodig je de ander uit om een kleine stap vooruit te zetten.

Soorten schalen die nuttig kunnen zijn bij het realiseren van veranderingen:

- *Successchaal*: dit is de meest gebruikte schaal, de schaal is handig bij het concreet maken van het doel, van wat al bereikt is en van verdere vooruitgang in de richting van het doel.
- *Motivatieschaal*: deze schaal wordt gebruikt om de motivatie voor verandering te bespreken te versterken. Op deze schaal staat een 0 bijvoorbeeld voor 'ik heb niets over voor het bereiken van het doel' en een 10 voor 'ik heb er alles voor over om het doel te bereiken'.
- *Zelfvertrouwenschaal*: deze schaal wordt gebruikt om het vertrouwen van de cliënt dat hij de verandering tot stand kan brengen te bespreken en versterken. Een 0 staat bijvoorbeeld voor 'ik geloof totaal niet dat ik het zal kunnen' en een 10 voor 'ik weet zeker dat ik het zal kunnen'.

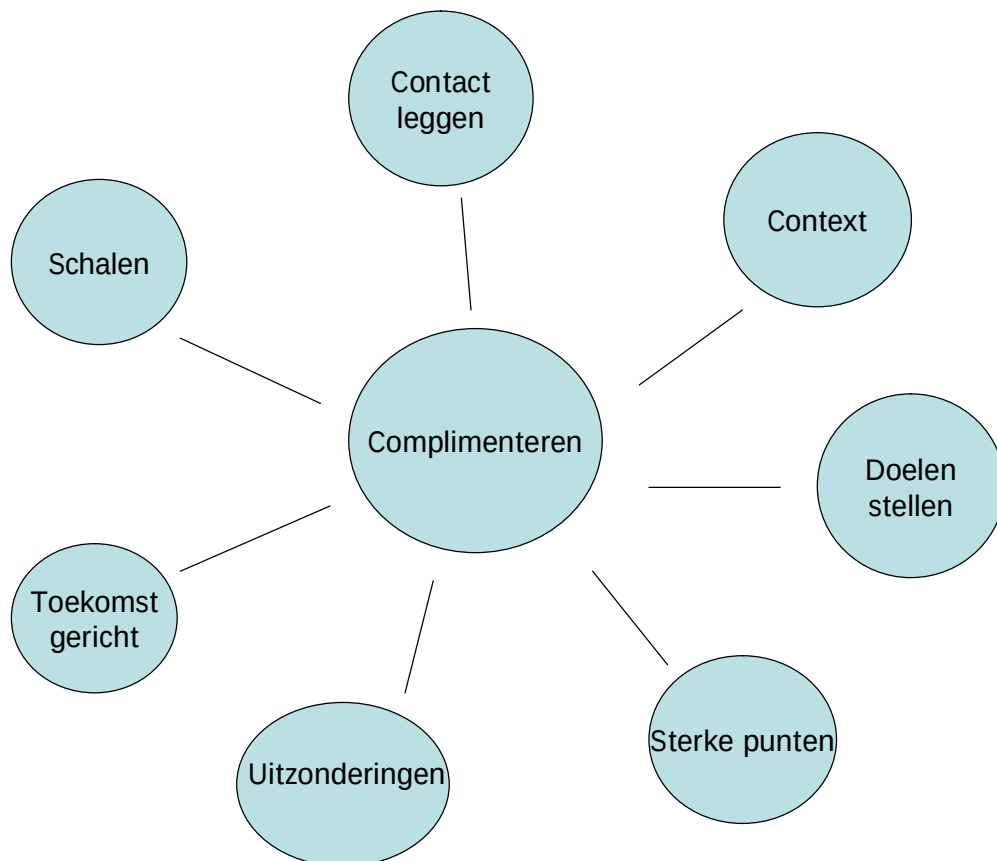
- *Zelfstandigheidschaal*: je streeft erna om de ander te helpen zonder dat hij / zij van je afhankelijk is. De zelfstandigheidschaal helpt daarbij, een 0 op de schaal betekent bijvoorbeeld, 'ik weet zeker dat ik de verandering niet alleen kan realiseren' en een 10 voor 'ik weet zeker dat ik zelfstandig in staat ben de verandering te realiseren en heb geen externe hulp nodig.

Schaalwandelen

- Je vraagt de ander om zich voor te stellen dat de ene kant van de ruimte de 0 vertegenwoordigt en de ander kant de 10.
- Dan vraag je om zich de huidige positie op de schaal voor te stellen als N, en je vraagt om op die positie N (een denkbeeldige lijn halverwege de ruimte) te komen staan
- Vervolgens vraag je de ander wat zie je als je terugkijkt naar positie 0
- Daarna vraag je de ander zich om te draaien en te vertellen wat de ander ziet al die naar positie 10 kijkt
- Vervolgens nodig je de ander uit om op positie 10 te komen staan en om in gedachte te visualiseren hoe het zou zijn om op positie 10 te zijn en wat dan mogelijk zou zijn.
- Dan vraag je of de ander weer terug naar positie N wil gaan en je vraagt de ander zich voor te stellen hoe een klein stapje vooruit eruit zou kunnen zien
- Je nodigt de ander uit om het stapje daadwerkelijk te zetten zo gauw als ze het bedacht hebben.

Bron: Visser, C. (2005).

Bijlage 11. De stappendans

Bron. Medestudent Nicolien Duivenstein